

โครงการมหาวิทยาลัย
สนับสนุนงานพัฒนาตามโครงการน้ำพระทัยจากในหลวง
เพื่อพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแนวพระราชดำริ

รายงานวิจัยเรื่อง
ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเชื่อ
ในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเขาวงกต
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2 3 เล.ย. 2536

111993

184094

รายงานวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผล
ของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
(Factors Related to Belief in Irrational
Folklore of Northeastern Youths)

โดย

รศ.ดร. ไชติ เพชรรัตน์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นโครงการมหาวิทยาลัยสนับสนุนงานพัฒนาตามโครงการน้ำพระทัยจากในหลวงเพื่อพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวพระราชดำริ มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อค้นหาปัจจัยหรือตัวแปรทางด้านชีวสังคม ด้านสภาพแวดล้อม และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิจัยดำเนินการมี 3 ขั้นตอนคือขั้นที่ 1 เป็นการวิจัยนำร่อง เพื่อศึกษาขอบเขตของคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลและค้นหาสาเหตุที่ทำให้เชื่อเช่นนั้น ขั้นที่ 2 เป็นการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลที่ได้จากขั้นที่ 1 สำหรับขั้นที่ 3 เป็นการหาวิธีการเพื่อพัฒนาบุคคลให้มีความเชื่อในสิ่งที่มีเหตุผล ไม่เชื่อมงาย หรือคล้อยตามสิ่งรอบข้างง่ายๆ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาเป็นเยาวชนที่เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่อยู่ในพื้นที่เป้าหมายซึ่งศูนย์อำนวยการช่วยเหลือประชาชนตามแนวพระราชดำริ (ศษร.) เป็นผู้กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว การเลือกตัวอย่างมาใช้ศึกษาเป็นแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลมีทั้งแบบสอบถาม แบบทดสอบ และแบบสอบถามวัดคุณลักษณะส่วนบุคคล ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลในระดับพอสมควร ส่วนเยาวชนที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลในระดับค่อนข้างน้อย ส่วนสาเหตุที่เชื่อเช่นนั้น เยาวชนที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระบุว่าเพราะเคยพบเคยเห็นมา เพราะเชื่อตามผู้อื่น เพราะเชื่อตามที่พ่อแม่ผู้ปกครองบอก ส่วนเยาวชนที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาทั้งสองระดับระบุว่า พวกเขาไม่ค่อยเชื่อในคติเหล่านั้นมากนักแม้ว่า พ่อแม่จะบอก ทั้งนี้เพราะพวกเขาไม่เคยพบเห็นมาก่อน ปัจจัยหรือตัวแปรที่สำคัญที่สัมพันธ์กับคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลนั้น ได้แก่ เขตที่อยู่อาศัย อาชีพของพ่อแม่ ลำดับที่เกิด ความคิดสร้างสรรค์ ความเชื่อมั่นในตนเอง และความมีเหตุผล สำหรับกลวิธีหรือแนวทางพัฒนา อาจพัฒนาที่ตัวเยาวชนโดยตรง โดยให้ได้รับการศึกษาสูงขึ้น และเน้นพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการเกิดปัจจัยหรือตัวแปรสัมพันธ์ นอกจากนี้ยังต้องพัฒนาที่สภาวแวดล้อมได้แก่ พ่อแม่ผู้ปกครอง เพื่อให้ลดบทบาทในการถ่ายทอดความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลให้น้อยลง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจากบุคลากรหลายฝ่าย คือ
ดร. ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ช่วย
รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิเวศน์ ธรรมรักษ์ อาจารย์ณฤมล สุขปรีดี และอาจารย์ยืนยง
ไทยใจดี ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล
รองศาสตราจารย์ ดร. สมสรร วงษ์อุทัย รองศาสตราจารย์ ดร. เชิดศักดิ์ ไชวาลินธุ์
ช่วยตรวจคำตอบและวิเคราะห์ข้อมูล
คณะครูโรงเรียนประภัสสร์วิทยา อ.เมือง จ.ชลบุรี ช่วยตรวจคำตอบ
ศาสตราจารย์ ดร. จวีลักษณ์ นุชชะกาญจน ผู้ช่วยศาสตราจารย์รัถพร ชังธาดา และ
อาจารย์พรพิมล ศุภสิทธิ์ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม ช่วยอำนวยความสะดวกในการค้นคว้าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ศาสตราจารย์ ดร. ดวงเดือน พัทธมนาวิน ศาสตราจารย์ ดร. เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อดิศักดิ์ เจริญเจริญ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปรีชา ธรรมมา ให้
ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงความเชื่อฯ
คุณมังกร เศรษฐะศักดิ์ คุณบุบผา บรรจงเกิด ช่วยพิมพ์เอกสารต่าง ๆ
รองศาสตราจารย์ ดร. ไพศาล หวังพานิช ผู้อำนวยการสำนักทดสอบทางการศึกษาและ
จิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อำนวยความสะดวกทุกอย่าง และให้ความสนับสนุนงาน
วิจัยสำเร็จเรียบร้อย
ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

โชติ เพชรขึ้น

สารบัญ

บทคัดย่อ	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	
สารบัญตาราง	
บทที่	
1 บทนำ	
ภูมิหลัง	1
ปัญหาการวิจัย	3
กรอบความคิดในการวิจัย	3
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	5
ตัวแปร	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
ประโยชน์ของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
ความหมายของความเชื่อ	9
สิ่งที่ทำให้เกิดความเชื่อ	10
ความเชื่อกับพระพุทธศาสนา	11
สาเหตุที่มนุษย์สร้างความเชื่อ	11
ประเภทของความเชื่อ	12
องค์ประกอบที่มีอิทธิพลส่งเสริมความเชื่อ	17
เพศกับความเชื่อ	18
ความเชื่อกับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน	18
งานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อของชาวอีสาน	20

	หน้า
คติชาวบ้าน	
ความหมาย	21
ขอบเขตของคติชาวบ้าน	21
ความสำคัญและคุณค่าของคติชาวบ้าน	22
ประโยชน์ของคติชาวบ้าน	22
ผลเสียจากการเชื่อในสิ่งงมงาย	22
สมมติฐานในการวิจัย	24
3 วิธีดำเนินการ	25
การดำเนินการวิจัยขั้นที่ 1 วิจัยนำร่อง	25
การดำเนินการขั้นที่ 2	26
การดำเนินการขั้นที่ 8	32
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
วัตถุประสงค์ข้อ 1	34
วัตถุประสงค์ข้อ 2	34
วัตถุประสงค์ข้อ 3	48
วัตถุประสงค์ข้อ 4	52
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	60
5 บทสรุปและอภิปรายผล	62
ขั้นที่ 3 กลวิธีในการเปลี่ยนความเชื่อ	70
บรรณานุกรม	74
ภาคผนวก	76

สารบัญ

ตาราง		หน้า
1	กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพและจังหวัด	24
2	จำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	27
3	จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	28
4	จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	29
5	ค่าความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของเครื่องมือวัด	31
6	ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเชื่อในคติชาวบ้าน ที่ไม่มีเหตุผล จำแนกลำดับชั้น	34
7	ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผล ตามตัวแปรเพศ และเขตที่อยู่อาศัยของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	35
8	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผล ของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามตัวแปร อาชีพของพ่อ อาชีพของแม่ ภาษาถิ่นที่ใช้และลำดับการเกิด	36
9	ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล	37
10	ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามตัวแปรเพศและ เขตที่อยู่อาศัย	38
11	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผล ของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามตัวแปร อาชีพของพ่อ อาชีพของแม่ ภาษาถิ่นที่ใช้และลำดับการเกิด	39
12	ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นรายคู่ ซึ่งพ่อมีอาชีพ แตกต่างกัน	40

ตาราง	หน้า
13 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อในคตชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นรายคู่ ซึ่งมีอาชีพ ต่างกัน	41
14 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อในคตชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นรายคู่ ซึ่งมีลำดับ การเกิดแตกต่างกัน	41
15 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อในคตชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามตัวแปรด้านคุณลักษณะ ส่วนบุคคล	42
16 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อในคตชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามตัวแปรเพศ และที่อยู่อาศัย	43
17 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความเชื่อในคตชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผล ของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามตัวแปร อาชีพของพ่อ อาชีพของแม่ ภาษาถิ่นที่ใช้ และลำดับการเกิด	44
18 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อในคตชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นรายคู่ ซึ่งมีอาชีพ แตกต่างกัน	45
19 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อในคตชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามตัวแปรคุณลักษณะ ส่วนบุคคล	46
20 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและด้านคุณลักษณะส่วน บุคคล กับความเชื่อในคตชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียง เหนือ ที่เรียนชั้นประถมปีที่ 6	47
21 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและด้านคุณลักษณะส่วน บุคคล กับความเชื่อในคตชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียง เหนือ ที่เรียนชั้นประถมปีที่ 6	49

ตาราง

หน้า

22	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล กับความเชื่อในคตินิชาที่บ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	50
23	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล กับความเชื่อในคตินิชาที่บ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	51
24	อำนาจพยากรณ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้พยากรณ์ความเชื่อในคตินิชาที่บ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	52
25	ค่าสถิติของตัวพยากรณ์ 5 ตัวที่ใช้พยากรณ์ความเชื่อในคตินิชาที่บ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	53
26	อำนาจพยากรณ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้พยากรณ์ความเชื่อในคตินิชาที่บ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	54
27	ค่าสถิติของตัวพยากรณ์ 7 ตัวที่ใช้พยากรณ์ความเชื่อในคตินิชาที่บ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	55
28	อำนาจพยากรณ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้พยากรณ์ความเชื่อในคตินิชาที่บ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	56
29	อำนาจพยากรณ์ของตัวแปรที่พยากรณ์ความเชื่อในคตินิชาที่บ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	57
30	ค่าสถิติของตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดซึ่งใช้ในการพยากรณ์ความเชื่อในคตินิชาที่บ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	58

บทที่ 1

บทนำ

บทนำ

ปัจจุบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความก้าวหน้าให้แก่สังคมมนุษย์ และเกี่ยวข้องกับความสำเร็จของประเทศอย่างมาก ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างจริงจังมาตั้งแต่ พ.ศ. 2522 ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาประเทศจากการผลิตทางเกษตรกรรมไปสู่การผลิตทางอุตสาหกรรมและบริการ องค์ประกอบซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดความพร้อมทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจนสามารถนำมาใช้ในการผลิตหรือการปฏิบัติงานได้นั้น ได้แก่ กำลังคน การศึกษาและการฝึกอบรม การวิจัยและพัฒนา รวมทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยี ปัจจัยดังกล่าวนี้เปรียบเสมือนรากฐานของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ปัจจัยด้านกำลังคนที่จะนำเอาความรู้ ความเข้าใจในทางวิชาการ วิธีการและความชำนาญไปใช้ในการผลิตหรือการปฏิบัติที่จะทำให้เกิดการพัฒนาขึ้น ควรจะต้องสร้างคนให้มีความคิดริเริ่มที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เป็นอยู่เดิมให้ดีขึ้น หากคนยังทำตามอย่างด้วยความเคยชินและยังคงยึดมั่นในทัศนคติและความเชื่อแบบดั้งเดิม โดยไม่ยอมปรับปรุงแก้ไขตนเองให้พัฒนาขึ้นทั้งทางด้านความคิด ความรู้ทางด้านวิชาการ ความมีเหตุผลและการเปลี่ยนแปลงของสังคมแล้ว การที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลกก็จะเป็นไปได้อย่างยาก

ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ได้เข้ามาในสังคมไทย ให้ความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์ธรรมชาติและการดำเนินชีวิตที่ทันสมัย ทำให้ประชาชนจำนวนหนึ่งเลิกเชื่อถือความงมงายไร้สาระ แต่ก็ยังปรากฏว่า ความเชื่อถือทางไสยศาสตร์ เช่น การทรงเจ้าเข้าผี การใช้อาณาเวทมนต์ ความนิยมเครื่องรางของขลัง ยังคงแพร่หลายมาโดยตลอด แม้ว่าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศซึ่งอย่างน้อยจะต้องจบการศึกษามัธยมศึกษาในระดับประถมศึกษา ควรจะมีความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ และมีทัศนคติทางวิทยาศาสตร์ พหุที่จะเข้าใจปรากฏการณ์ธรรมชาติในลักษณะที่ปลอดจากความเชื่อถือทางไสยศาสตร์ไปมากแล้ว แต่จากข้อมูลข่าวสารการปฏิบัติพิธีกรรม เช่น การรักษาโรคภัยด้วยไสยศาสตร์ การตั้งสำนักไสยศาสตร์ และเอกสารสิ่งพิมพ์เรื่องราวทางไสยศาสตร์ที่แพร่หลายมากมายอยู่ในสังคมปัจจุบัน

ล้วนแสดงให้เห็นว่า พื้นฐานความเชื่อทางไสยศาสตร์ยังคงแฝงอยู่มากในการดำเนินชีวิตของคนในปัจจุบันนี้ ผลการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติและความเชื่อของคนไทย สันนิษฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ข้างต้น กล่าวคือ ผู้ที่มีความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นแนวคิดที่ผสมผสานกันระหว่างพราหมณ์กับพุทธ เช่น ในเรื่องนพาวาสนา เมื่อแยกพิจารณาตามพื้นฐานการศึกษา พบว่ากลุ่มคนที่มีการศึกษาไม่เกินระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีผู้เชื่อเรื่องนี้สูงถึงร้อยละ 91.5 และลดหลั่นลงตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้นเหลือเพียงร้อยละ 61.5 ในกลุ่มคนที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี

ความเชื่อเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ได้มีความเห็นจริงในสิ่งใดแล้วเกิดความนับถือ ความมั่นใจในสิ่งนั้น จะด้วยความรู้สึกหรือด้วยความไตร่ตรองโดยเหตุผลก็ตาม ในหมู่ผู้ที่ได้รับการศึกษาน้อยยังคงมีความเชื่อทางไสยศาสตร์ในด้านอื่นอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งพอจะวิเคราะห์สาเหตุได้เป็น 2 ประเด็น คือ ในประเด็นแรก เนื้อหาความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งการสอนกระบวนการคิดแบบวิทยาศาสตร์เท่าที่มีอยู่ในหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษายังไม่เพียงพอที่จะก่อกลุ่ให้เกิดทัศนคติทางวิทยาศาสตร์แก่ผู้เรียน เมื่อได้รับการกล่อมเกลாதาสังคม เกิดการโน้มน้าวใจด้วยเงื่อนไขประสบการณ์ชีวิตในวงแวดล้อมของประเพณีพิธีกรรม และคำอธิบายที่ถ่ายทอดความเชื่อจากคนที่อาวุโสกว่า จึงเกิดการคล้อยตามไปได้โดยตลอด ส่วนสาเหตุในอีกประเด็นหนึ่งนั้น ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกลับมีปฏิสัมพันธ์กับความเชื่อทางไสยศาสตร์ในทางบวก โดยการนำผลผลิตจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปใช้ในการชักจูงให้ลุ่มหลงซื้อสินค้าหรือใช้บริการ ทำให้เยาวชนและผู้ได้รับการศึกษาน้อยเกิดการเรียนรู้และการวางเงื่อนไขตัวเองไปตามความเชื่อแล้วเล่าลือสืบต่อกันไป

จากสถานการณ์ปัจจุบันที่คนไทยจำนวนไม่น้อย มีความเชื่อ ความศรัทธา ต่อปรากฏการณ์ วัตถุ บุคคล ที่ผิดไปจากธรรมชาติหรือที่เรียกว่า อภินิหาร และเชื่อบทโศกที่เป็นสิ่งที่ไม่มีความหมาย ซึ่งคนไทยในท้องถิ่นต่าง ๆ มีความเชื่อที่สืบต่อมาจากบรรพบุรุษด้วยกันทุกท้องถิ่น และความเชื่อเรื่องต่าง ๆ นั้น แตกต่างกันไปตามสภาพของวัฒนธรรมที่รับมาจากบรรพบุรุษในอดีต สำหรับความเชื่อของชาวอีสานแบ่งออกได้หลายประเภท เช่นความเชื่อเกี่ยวกับไสยกลางฤทธิ์ ความเชื่อเกี่ยวกับภูต ผี ปีศาจ ความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ เวทมนตร์คาถา และยากลางบ้าน เป็นต้น ความเชื่อดังกล่าวนี้หากเป็นลักษณะของความงมงาย และเชื่อในสิ่งที่ไร้เหตุผล ก็จะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาแนวคิดทางด้านสังคม การเมืองและด้านเศรษฐกิจ ตลอด

จนการพัฒนาคุณภาพประชากรให้สนองตอบความต้องการของประเทศ และการดำรงชีวิตอยู่ภายใต้เงื่อนไขของความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในขณะนี้ ดังนั้นการค้นหาคำแปรที่เกี่ยวข้อกับความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเขาวชน จึงเป็นจุดเน้นสำคัญที่ควรศึกษาและนำผลของการศึกษามาพัฒนาเขาวชนให้มีความลักษณะที่พึงประสงค์ต่อไป

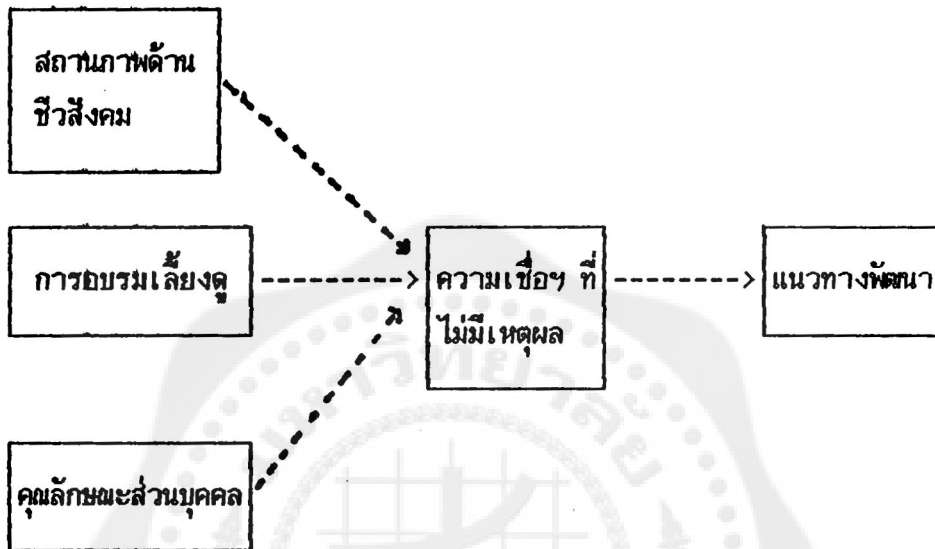
ปัญหาการวิจัย

เขาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลอยู่น้อยเพียงไร การศึกษามีอิทธิพลต่อการลดความเชื่อเหล่านั้น ได้หรือไม่ ถ้าหากจงใจจะทำให้ความเชื่อเหล่านั้นลดลงจนเหลือน้อยที่สุดหรือไม่เหลือเลย จำเป็นต้องเสริมสร้าง หรือปลูกฝังคุณลักษณะใด และการเสริมสร้างหรือปลูกฝังคุณลักษณะนั้นจะมีวิธีการอย่างไรบ้าง

กรอบความคิดในการวิจัย

ความเชื่อในสิ่งใดสิ่งหนึ่งของเขาวชน เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่าง ๆ หลายแหล่ง อาทิ ครอบครัว เพื่อนฝูง ซึ่งได้ปลูกฝังและถ่ายทอดความเชื่อให้ ปราชญ์การณที่เกิเกิดขึ้นในสังคมก็มีส่วนให้ เห็น บ่อย ๆ อาทิ การกราบไหว้สิ่งผิดปกติโดยเชื่อว่าเป็นความขลังที่สามารถถลันดาลให้เกิดอะไรต่อ อะไรได้ การเชื่อว่าวิธีการรักษาโรคโดยวิธีเป่าเสก ดีกว่าวิธีการรักษาโรคโดยแผนปัจจุบัน แหล่ง ที่ทำให้เกิดความเชื่อดังกล่าวนั้น อาจทำให้เกิดความเชื่อที่ถูกต้อง ทำให้เกิดความเชื่อที่มงายก็มี นอกจากนั้นสถานการศึกษาก็เป็นแหล่งปลูกฝังและถ่ายทอดกรรมวิธีที่ทำให้เกิดความเชื่อ แต่เป็น ความเชื่อในสิ่งที่ถูกต้อง ทั้งนี้ก็เพราะสถานการศึกษาต้องดำเนินการให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของ หลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตรนอกจากจะปลูกฝังในเรื่องความเชื่อแล้ว ยังปลูกฝังให้เกิด คุณลักษณะที่พึงประสงค์ อาทิ ให้ความรับผิดชอบ ให้ความเชื่อมั่นในตนเอง ให้อิทธิพลสัมพันธ์ ให้อิทธิพลในการบริการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และยังคงพัฒนาสมรรถภาพสมองในด้านต่าง ๆ ด้วย อาทิ ให้ความคิดสร้างสรรค์ ให้เป็นคนมีเหตุผล แม้ว่าการศึกษามีอิทธิพลต่อการพัฒนาคน แต่ ปราชญ์การณที่เกิเกิดขึ้นในสังคม ได้สะท้อนให้เห็นถึงผลของการจัดการศึกษามากพอสมควร โดยเฉพาะผู้ใหญ่ในปัจจุบันมีผู้ที่มีความเชื่อมงายอยู่ไม่น้อย การแก้ไขที่ผู้ใหญ่ยอมเป็นสิ่งยาก ดังนั้น

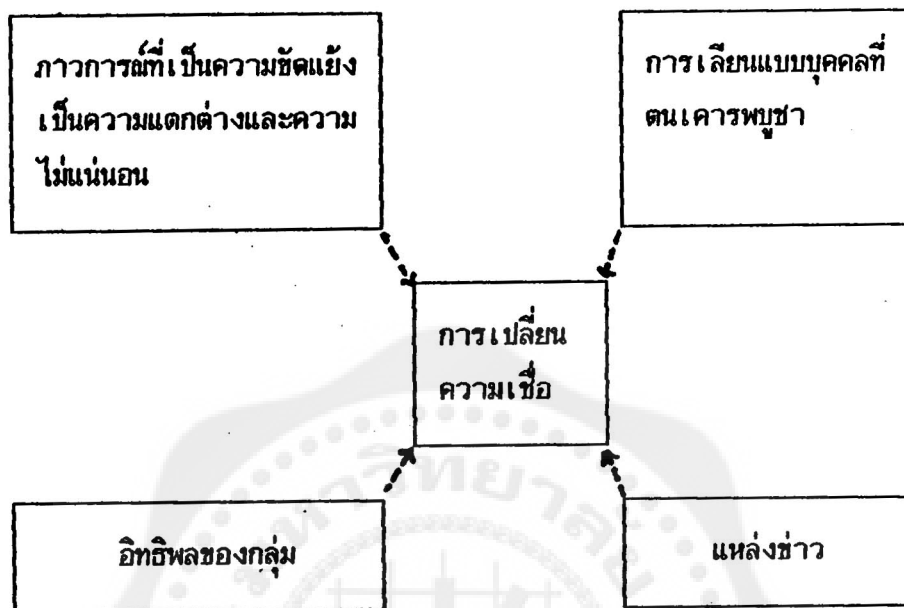
การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ โดยเฉพาะความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผล กับ
เยาวชน น่าจะหอบประเด็นที่นำไปสู่การแก้ไขหรือพัฒนาที่ตรงจุด
เพื่อความเข้าใจชัดเจนขึ้น คู่มือภูมิประกอบ

การเปลี่ยนความเชื่อ

ความเชื่อของคนจะเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น แหล่งข่าว
อิทธิพลของกลุ่ม การเลียนแบบจากบุคคลที่ตนเองนับถือ ภาวะการณ์ที่เป็นความขัดแย้ง ทำให้เกิด
ความไม่แน่ใจ หรือลังเล

เพื่อให้มองเห็นภาพชัดขึ้นดูแผนภูมิประกอบ

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเชื่อ ในคตชีวาบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของความเชื่อ ในคตชีวาบ้านที่ไม่มีเหตุผล ตามตัวแปร ด้านชีวสังคม ด้านสภาพแวดล้อม และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเชื่อ ในคตชีวาบ้านที่ไม่มีเหตุผล
4. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อ ในคตชีวาบ้านที่ไม่มีเหตุผล
5. เพื่อพัฒนารูปแบบหรือกลวิธีในการ เปลี่ยนความเชื่อ ในคตชีวาบ้านที่ไม่มีเหตุผล

ตัวแปร

ตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการศึกษาค้างนี้ คือ

1. ตัวแปรต้น ได้แก่

1.1 สถานภาพด้านชีวสังคม ได้แก่ เพศ เขตที่อยู่อาศัย อาชีพผู้ปกครอง
ภาษาถิ่นที่ใช้ ลำดับที่เกิด

1.2 สภาพแวดล้อม ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู

1.3 คุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่

(1) ความรับผิดชอบ

(2) ความเชื่อมั่นในตนเอง

(3) ความคิดสร้างสรรค์

(4) ความมีเหตุผล

(5) มนุษยสัมพันธ์

(6) บุคลิกด้านการบริการ

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผล

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ครอบคลุมพื้นที่เขตอีสานเหนือ 8 จังหวัด คือ หนองคาย สกลนคร
กาฬสินธุ์ ขอนแก่น เลย อุดรธานี นครพนม และมุกดาหาร

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่องนี้จะ เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเยาวชนของ
ประเทศ เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาหลักสูตรและการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเพื่อให้เยาวชนไทย
มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความเชื่อ หมายถึง ลักษณะจิตของบุคคลที่ยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าสิ่งนั้นถูกต้อง เป็นจริง หรือมีอยู่จริง หลังจากที่บุคคลนั้นได้รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ

คติชาวบ้าน หมายถึง เรื่องสอนใจ ความรู้ เพลง คำพังเพย พิธีกรรม ที่ประชาชน สิ่งสมและถ่ายทอดมาจากรุ่นหลังต่อ ๆ กันมาเป็นเวลาหลายชั่วอายุคน

คติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผล หมายถึง ความรู้ พิธีกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับโชคลาง ผีसाง เทวดา ความผิดปกติของวัตถุสิ่งของ คน พิษ สัตว์ การรักษาพยาบาล การก่อสร้าง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่สามารถค้นหาความจริงหรือข้อพิสูจน์ ไม่สามารถหาคำอธิบายถึงที่มาหรือเบื้องหลัง ไม่เคยเห็นหรือประสบพบเห็นมาแต่อย่างใด คติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลจัดเป็นสิ่งมงาย

เยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง บุคคลที่อยู่ในวัยเรียน ในงานวิจัยนี้ หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

เพศ หมายถึง สภาพทางสรีระของบุคคล จำแนกเป็นชาย และหญิง
เขตที่อยู่อาศัย หมายถึง สถานที่ที่ดำรงชีวิต จำแนกเป็นในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล

อาชีพ หมายถึง งานที่ทำเป็นประจำ เพื่อหารายได้มาเลี้ยงชีวิตและครอบครัว จำแนกเป็นอาชีพ รับราชการ เกษตรกรรม ลูกจ้าง ธุรกิจ และอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าว

ภาษาถิ่นที่ใช้ หมายถึง การสื่อความหมายกันภายในท้องถิ่น โดยใช้ภาษาในถิ่นจำแนกเป็นภาษาลาว ภาษาเขมร ภาษาส่วย ภาษาไซ และภาษาอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าว

ลำดับที่เกิด หมายถึง ลักษณะการเกิดก่อนหลัง ในถิ่นจำแนกเป็น เกิดคนที่ 1 คนที่ 2 คนที่ 3 คนที่ 4 และคนที่ 5 หรือมากกว่าคนที่ 5

การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง สภาพการณ์ที่พ่อแม่ หรือบุคคลในครอบครัวกระทำกับตนเป็นประจำ ในถิ่นจำแนกเป็นแบบเข้มงวด แบบประชาธิปไตย และแบบตามสบาย

ความรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะจิตที่ผูกพันกับภารกิจ การงาน และผูกพันกับบุคคลอื่น คนที่มีความรับผิดชอบจะมีจิตสำนึกกับภารกิจการทำงานที่ได้รับมอบหมาย จะโทษตนเองเมื่องานเกิดบกพร่อง หรือตนเองเป็นผู้ผิดสัญญา

ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ลักษณะจิตที่พร้อมให้บุคคลกล้าแสดงออกทางด้านพูด
คิดและกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมีเป้าหมาย

ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถทางสมองของบุคคลที่จะตอบสนองสิ่งเร้า
ได้ทั้งในเชิงปริมาณมาก ๆ (Fluency) ในระยะเวลาจำกัด ในเชิงความแปลกใหม่ ไม่ซ้ำของใคร
(Originality) ในเชิงยืดหยุ่น (Flexibility) และในเชิงละเอียดประณีต (Elaboration)

ความมีเหตุผล หมายถึง ความสามารถทางสมองของบุคคลที่สามารถเชื่อมโยงสิ่งใด
สิ่งหนึ่งเข้าด้วยกันโดยพิจารณาถึงเงื่อนไข หน้าที่ รูปลักษณ์ เป็นเกณฑ์การเชื่อมโยง กับความ
สามารถ ในการจำแนกสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือนามธรรม เป็นพวก เป็นประเภท โดยเกณฑ์ใด
เกณฑ์หนึ่งได้ถูกต้อง

มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ลักษณะจิตของบุคคลที่ต้องการเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น เพื่อให้คง
สภาพความเป็นมิตร หรือสภาพที่ก่อให้เกิดการเกื้อกูลไว้

บุคลิกด้านการบริการ หมายถึง สภาพความพร้อมของจิตที่เอื้อเพื่อบุคคลอื่นให้เกิด
ความสุขความสำเร็จ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของความเชื่อ ได้มีผู้ให้คำจำกัดความของความเชื่อไว้ดังนี้

ภิญโญ จิตต์ธรรม (2518:54) กล่าวว่า ความเชื่อ คือ สิ่งที่มีมนุษย์ค่อย ๆ เรียนรู้ และทำความเข้าใจโลกมาเป็นจำนวนหลายพันปี และเชื่อว่ามีอำนาจลึกลับที่จะทำให้นักมนุษย์ได้รับ ผลดีผลร้าย ทำให้เขากระทำสิ่งต่าง ๆ ตามความเชื่อของเขา

สัมพันธ์ บุญเกิด (2522:11) สรุปความหมายของความเชื่อว่าเป็นความนึกคิด หรือความเข้าใจของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีหรือไม่มีเหตุผล อันเป็นแนวโน้มให้บุคคล ประพฤติปฏิบัติตามความคิดและความเข้าใจนั้น ๆ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า "เชื่อ" หมายถึง เห็นตามด้วย มั่นใจ ไว้วางใจ (ราชบัณฑิตยสถาน 2525:274)

บุปผา ทวีสุข (2520:156) ให้ความหมายของความเชื่อว่าเป็นการยอมรับ นับถือหรือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งที่มีตัวตนหรือไม่ก็ตามว่าเป็นความจริงหรือมีอยู่จริง การยอมรับนับถือนี้ อาจจะมีหลักฐานอย่างเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้หรืออาจไม่มีหลักฐานที่นำมาใช้พิสูจน์ ให้เห็นจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้นได้

กมลรัตน์ หล้าสว่าง (2527:173) กล่าวว่า ความเชื่อ คือ ความรู้สึก ความคิด ที่บุคคลยอมรับในข้อเท็จจริงหรือข้อสรุปที่เป็นจริงเกี่ยวกับบุคคล สิ่งของหรือสถานการณ์ต่าง ๆ

ไซม์ (Scheibe 1970:1) ได้ให้ความหมายของความเชื่อว่าเป็นคล้ายกับสิ่งที่ติดแน่นอยู่ในความคิด ในความเข้าใจ เป็นรูปหนึ่งของความรู้และการกระทำ เมื่อบุคคลมีความเชื่อ ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็จะเป็นเครื่องกำหนดความโน้มเอียงในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างแน่นอน

ฟิชเบินและเอจเซน (Fishbein and Ajzen. 1975:131) กล่าวว่า ความเชื่อ โดยทั่วไปหมายถึง ความน่าจะเป็นไปได้ของการตัดสินใจของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการแยกแยะโลกของเราเกี่ยวกับความเข้าใจของบุคคลต่อตนเองและสิ่งแวดล้อม

จากความหมายของความเชื่อที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า ความเชื่อ เป็นการยอมรับ นับถือหรือความมั่นใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งที่มีตัวตนหรือไม่ก็ตามว่าเป็นความจริงหรือมีอยู่จริง ซึ่ง อาจจะมีหรือไม่มีเหตุผลก็ตาม เมื่อบุคคลมีความเชื่อในสิ่งใดแล้วก็มีแนวโน้มที่จะประพฤติปฏิบัติ ตามความเชื่อนั้น ๆ

สิ่งที่ทำให้เกิดความเชื่อ

แต่เดิมมนุษย์เชื่อว่า มีอำนาจลึกลับที่จะทำให้มนุษย์ได้รับผลดีผลร้าย ความกลัวอำนาจของสิ่งลึกลับนั้นจึงกระทำสิ่งต่าง ๆ ตามความเชื่อของตน เพื่อมิให้ถูกลงโทษและทำไปเพื่อเอาใจอำนาจลึกลับนั้น การกระทำดังกล่าวเป็นการสนองความต้องการเมื่อมนุษย์รู้สึกไม่มั่นคง การแสดงพฤติกรรมตามความเชื่อจะเกิดขึ้นในขณะที่มนุษย์มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นหรือเหตุการณ์นั้นน้อย เป็นเหตุให้ไม่เข้าใจในสิ่งนั้นหรือเหตุการณ์นั้น ๆ ตลอดจนไม่มีอำนาจพอที่จะแก้ปัญหาหรือฝ่าฟันอุปสรรคนั้นได้ ในสภาพเช่นนี้มนุษย์จะรู้สึกไม่มั่นคงและไม่ปลอดภัย จึงต้องหาเครื่องยึดเหนี่ยว เพื่อเป็นกำลังใจที่จะแก้ปัญหาและเอาชนะอุปสรรคนั้น ๆ

ความเชื่อของชาวบ้านเกิดจากสาเหตุหลายประการ บางเรื่องเป็นวิธีการสอนของผู้ใหญ่ที่ไม่อยากให้เกิดผลโดยตรง จึงนำเอาสิ่งที่น่ากลัวมาช้หลอก (สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ 2512:157) บางเรื่องเป็นคำสอนที่เป็นปริศนา ผู้ใหญ่เห็นว่าถ้าสั่งสอนหรืออธิบายกันตรง ๆ คนสติปัญญาต่ำจะไม่เชื่อฟัง จึงนำเอาไซคลงที่คนเหล่านั้นยังเชื่ออยู่มาใช้เป็นสื่อ

ความเชื่อของคนเราอาจเกิดได้โดยวิธีทั่ว ๆ ไป 4 วิธี (กมล สุตประเสริฐ 2516:6-7) ดังนี้

1. วิธียึดมั่นหรือเกาะแน่นในของเดิม วิธีนี้คือ เมื่อคนรู้และเชื่อในสิ่งใด ก็ยึดมั่นหรือฝังแน่นอยู่กับสิ่งนั้น ยังมีปรากฏการณ์เพิ่มขึ้นมาก ก็ทำให้คนยึดมั่นในสิ่งนั้นมากยิ่งขึ้น ผู้ที่เกาะแน่นอยู่กับความเชื่อของตน เมื่อเผชิญกับข้อเท็จจริงที่ขัดแย้งกับความเชื่อที่ตนมีอยู่ก็จะโต้แย้งว่า ความจริงที่เกิดขึ้นมาใหม่นั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

2. วิธียกอำนาจเหนือ วิธีนี้เป็นวิธีสร้างความเชื่อจากอำนาจของผู้รู้ ถ้าหากว่าคัมภีร์ว่าไว้อย่างไรก็ต้องเชื่อว่าเป็นอย่างนั้น ๆ

3. วิธีรู้ได้และเชื่อสิ่งที่เกิดขึ้นก่อน คือ คนเรามักจะเชื่อในสิ่งที่ผู้กระทำมาก่อนและสิ่งนั้นก็มีเหตุผลให้มาเชื่อ

4. วิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นวิธีที่มีการแก้ปัญหาและรู้ได้ด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีการตรวจสอบเพื่อพิสูจน์ว่าจริงหรือไม่เพียงใดก่อนที่จะปักใจเชื่อ

ความเชื่อกับพระพุทธรูป

หลักที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ชาวพุทธเชื่อหลักของกรรม คือเอาการกระทำเป็นสำคัญ หลักพุทธศาสนามีว่า "หว่านพืชอย่างใดย่อมได้ผลอย่างนั้น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" ชาวพุทธต้องไม่เป็นคนเชื่อง่าย ๆ แต่ให้พิจารณาเสียก่อนจึงเชื่อ พุทธศาสนาไม่ต้องการความเชื่อประเภทมงาย แต่ต้องการความเชื่อประเภทที่มีเหตุผล เห็นชัดโดยตนเองแล้วจึงปลงใจเชื่อลงไป จึงไม่ให้เชื่อโดยอาการ 10 อย่างอันปรากฏอยู่ในกาลามสูตร ดังนี้ (ปัญหานันทมุนี 2518:23-24)

1. โดยฟังตาม ๆ กันมา
2. โดยทำสืบต่อ ๆ กันมา
3. โดยเชื่อข่าวเล่าลือ
4. โดยอ้างว่ามีในตำราคัมภีร์
5. โดยนึกเดาเอาเอง
6. โดยคาดคะเนเอาเอง
7. โดยตรึกตรองตามอาการตน ๆ ของเรื่องนั้น
8. โดยถือว่าถูกต้องกับความเชื่อเดิม ๆ ของตน
9. โดยถือว่าผู้พูดควรเชื่อถือได้
10. โดยถือว่าผู้พูดเป็นครูบาอาจารย์ของตน

สาเหตุที่มนุษย์สร้างความเชื่อ

เหตุที่มนุษย์สร้างความเชื่อขึ้นมาอาจแยกเหตุผลได้ 2 ประการใหญ่ คือ

1. ความเชื่ออันเกิดจากความกลัวของมนุษย์ หรือความไม่รู้ของมนุษย์ หรือบางสิ่งที่มีมนุษย์หาเหตุผลไม่ได้ แต่มนุษย์ก็เชื่อว่าผลทั้งหลายต้องมาจากการกระทำของผู้ใดผู้หนึ่ง แต่ก็ไม่ทราบว่ามีใคร จึงอาจสมมติว่าเป็นการกระทำของเทพ ภูต ผี ปีศาจ ฯลฯ เช่น ผดุงนี้ท่วม ไฟไหม้ ก็เป็นเรื่องของธรรมชาติ มนุษย์สมัยก่อนอยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งเหล่านี้ จึงสมมติให้มีเทพต่าง ๆ ประจำ เช่น พระพิรุณ แม่พระคงคา พระเพลิง เป็นต้น หรือการเกิดโรคต่าง ๆ ซึ่งมนุษย์ไม่ทราบสาเหตุ ก็มีการทำพิธีเพื่อให้โรคภัยไข้เจ็บนั้นหมดไป ซึ่งเป็นความเชื่อเนื่องจากความไม่รู้ในข้อเท็จจริง

ความเชื่อที่มีสาเหตุมาจากความกลัวและความไม่รู้ เมื่อวิทยาการต่าง ๆ เจริญขึ้นก็สามารถอธิบายเหตุผล สืบหาข้อเท็จจริงได้ ความเชื่อบางอย่างจึงอาจเสื่อมคลาย หรือค่อย ๆ เล็กร้างไปในที่สุด

2. ความเชื่ออันเกิดจากมนุษย์ที่มีความฉลาดมีประสบการณ์มากกว่า มีเจตนาที่จะให้คนอื่น ๆ ในกลุ่มชนหรือสังคมนั้น เชื่อฟังปฏิบัติตาม จึงตั้งความเชื่อขึ้นโดยแฝงเหตุผลต่าง ๆ ไว้ในการสร้างความเชื่อขึ้นนี้อาจมีจุดมุ่งหมายต่าง ๆ กันไป เช่น

2.1 เพื่อความเป็นระเบียบของสังคม เช่น ไม่ให้ปัสสาวะรดที่ต่าง ๆ อย่างมักง่าย ก็อาจมีความเชื่อว่า ถ้าลี้รตตันไม้ใหญ่รุกขเทวดาจะโกรธ ย่าต๋พอดตีแม่เมื่อจะโตเท่าไบลาน ห้ามด่าว่าครูบาอาจารย์ปากจะเล็กเท่ารูเข็ม ฯลฯ

2.2 เพื่อความเป็นผู้มีมรรยาท มีความรอบคอบและประณีต เช่น เวลากินข้าวไม่นอนกิน เพราะชาติหน้าจะเกิดเป็นงู ห้ามทักเมื่อได้ยินเสียงใด ๆ ในเวลากลางคืนเพราะผีจะเข้า ห้ามเหยียบผ้าในตู้ เป็นต้น

2.3 เพื่อสุขภาพอนามัย การป้องกันรักษาโรคและการรักษาความปลอดภัย เช่น ไม่ให้พาเด็กที่ฟันยังไม่งอกเข้าใต้ถุน เดี่ยวฟันจะไม่งอก ไม่ให้หูดขณะกินข้าว ห้ามเล่นของมีคม กลางคืนผีจะผลัก เป็นต้น

2.4 เพื่อผลทางด้านจิตใจ เช่น เกิดกำลังใจ เกิดความหวัง เกิดความอดสาหัส หรือเพื่อความมุ่งมั่นที่จะทำความดี เช่น ให้ตักบาตรร่วมขันจะพบกับชาติหน้า ทำความดีแล้วได้ขึ้นสวรรค์ ก่อนออกจากบ้านให้สวดมนต์ การเดินทางจะปลอดภัย ฯลฯ

2.5 เพื่อผลอื่น ๆ เช่น ให้ความเมตตากรุณา มีความหักห้ามใจ ตัวอย่าง ได้แก่ เคาะหัวแมว แก่แล้วจะหัวสั้นเหมือนแมว ร้องไห้หน้าตาทุกข์ วิทยานของผู้ตายไม่เป็นสุข ฯลฯ

ประเภทของความเชื่อ

ภิญโญ จิตต์ธรรม (2518:55-57) ได้จำแนกความเชื่อเป็น 6 ประเภท คือ

1. ความเชื่อที่เกี่ยวกับความกลัว เหตุที่คนกลัวก็เพราะความไม่รู้ โดยเชื่อว่าผลทั้งหลายต้องมาจากการกระทำของผู้อื่นผู้ใดโดยไม่มีใครรู้ จึงกำหนดหรือสมมติให้มีเทวดาประจำสิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้น แล้วจัดให้มีพิธีการบวงสรวงต่าง ๆ เพื่อความเป็นสิริมงคลและเพื่อเอาใจสิ่งสมมตินั้น เช่น พิธีบูชาญ พิธีเกี่ยวกับการเกิด การแต่งงาน เป็นต้น

2. ความเชื่อที่เกิดจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ จากการสังเกตธรรมชาติที่มนุษย์ ประสบอยู่เป็นประจำ เช่น ความเชื่อเรื่องดาวหาง รุ่งกินน้ำ จันทรุปราคา โดยจะนำเอา ความเชื่อนั้นมาผนวกกับเหตุบังเอิญต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จากนั้นก็คาดการณ์ว่าจะเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นในทันเองเดิม ซึ่งความเชื่อนี้เกิดจากการสังเกตกันมาหลายชั่วอายุคน

3. ความเชื่อเกี่ยวกับขยากกลางบ้าน เกิดเนื่องจากภัยของสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดการ เจ็บป่วยจึงต้องชวนหาหาสิ่งต่าง ๆ มาแก้ไขเพื่อความอยู่รอด เป็นเหตุให้เกิดขยากกลางบ้าน มากมายขึ้น

4. ความเชื่อทางไสยศาสตร์ และคาถาอาคมต่าง ๆ เช่น การเสกเป่า การทรง เจ้าเข้าผี การรดน้ำมนต์ การกำบน ความเชื่อในช้อนยังมีอยู่แม้คนจะเจริญขึ้นแล้วก็ตาม ทั้งนี้ เพราะความไม่มั่นคงทางใจของมนุษย์จึงต้องพึ่งไสยศาสตร์

5. ความเชื่อโชคลาง ความเชื่อที่มีสาเหตุมาจากการสังเกต และประสบการณ์ที่ บุคคลได้ประสบมา เช่น เขม่นตาซ้ายดีร้ายจะมา หรือ จิ้งจกทักแสดงว่าจะมีเหตุร้ายให้หยุด ทำสิ่งใด ๆ ที่กำลังจะทำ เป็นต้น

6. ความเชื่อเกี่ยวกับนิมิตฝันและฤกษ์ยาม เช่น การหาฤกษ์ การทำนายฝัน เป็นความเชื่อที่อาศัยสัญลักษณ์ต่าง ๆ เข้ามาเป็นเครื่องมือในการแปลความหมาย โดยอาศัย ประสบการณ์และสถิติต่าง ๆ เข้าช่วย

การเปลี่ยนแปลงความเชื่อ

คีสเลอร์ (Kiesler 1977:484) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านความเชื่อ และความรู้สึกนึกคิดนั้นเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงเจตคติ (attitude change) ความเชื่อ ส่วนใหญ่มักเกี่ยวข้องกับเจตคติ กล่าวคือ บุคคลมีความเชื่อเช่นไร ก็ย่อมมีแนวโน้มที่จะมีเจตคติ เช่นนั้นด้วย

○ เคลแมน (Kelman .1958) ได้สรุปถึงวิธีการเปลี่ยนแปลงเจตคติของบุคคลไว้ 3 ประการ คือ

○ 1. การยอมตาม (Compliance) เป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงเจตคติตามทฤษฎีการ ปรับตัวให้เข้ากับสังคม กล่าวคือ บุคคลจะเปลี่ยนแปลงเจตคติเพราะถูกแรงกดดันจากกลุ่ม หรือ สถานการณ์ในกลุ่มที่บังคับบังคับให้ยอมตามและเปลี่ยนแปลงเจตคติเดิมไป

2. การเลียนแบบ มี 2 ลักษณะ คือ การเลียนแบบ (Imitation) เป็นการทำตามตัวแบบจากพฤติกรรมที่บุคคลมองเห็นจากตัวแบบ โดยอาจจะชอบหรือไม่ชอบพฤติกรรมนั้นก็ได้ หรืออาจไม่รู้สึกละเลย เพียงแต่ทำตามตัวแบบเท่านั้น เช่น ผู้ใหญ่พูดแล้วเด็กเล็ก ๆ ที่กำลังหัดพูด ได้พูดตาม

ส่วนอีกลักษณะหนึ่ง คือ การเลียนแบบ (Identification) เป็นการทำตามตัวแบบจากพฤติกรรมที่บุคคลมองเห็นจากตัวแบบ โดยเกิดความรักหรือความศรัทธาเสียก่อนแล้วจึงทำตาม และพยายามทำตามให้เหมือนตัวแบบให้มากที่สุด การเลียนแบบนี้จะต้องเริ่มมาจากศรัทธาหรือความชอบก่อนเสมอ เช่น ลูกศิษย์ชอบครู , บุตรรักและศรัทธาบิดา เป็นต้น ซึ่งถ้าตัวแบบมีเจตคติตรงข้ามกับผู้ที่จะเลียนแบบ บุคคลนั้นก็สามารเปลี่ยนเจตคติตามตัวแบบได้

3. ความต้องการที่จะเปลี่ยน เป็นวิธีการที่เกิดจากการที่บุคคลได้เกิดการเรียนรู้ในสังคมมากขึ้น และมองเห็นผลจากการกระทำบางอย่างในสังคมทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าได้ เมื่อบุคคลต้องการที่จะเจริญก้าวหน้า จึงเปลี่ยนเจตคติเดิมของเขาที่ตรงกันข้ามกับเจตคติใหม่ที่มีอยู่ในสังคมนั้น

นอกจากนี้ยังมีวิธีการเปลี่ยนแปลงเจตคติอีกหลายวิธี คือ

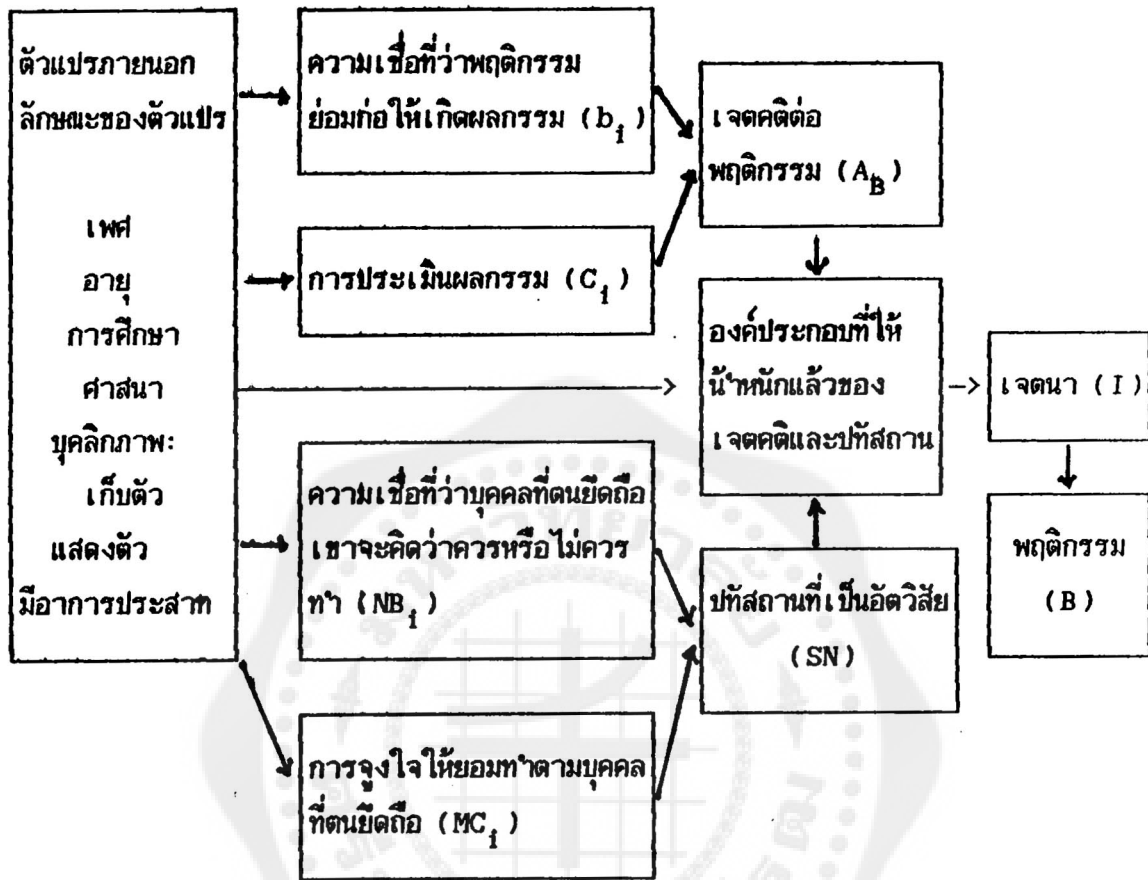
โดยการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้อง บุคคลที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างดีย่อมมีเจตคติตามผู้อบรมเลี้ยงดู ดังนั้นถ้าต้องการเปลี่ยนแปลงเจตคติต้องเปลี่ยนเจตคติของผู้อบรมเลี้ยงดูด้วย

โดยการเรียนรู้และการเพิ่มประสบการณ์ให้กว้างขวางขึ้น เพื่อให้มีโอกาสได้ทราบถึงผลดีหรือผลเสียต่อการเกิดเจตคติต่าง ๆ

โดยการถูกชักชวนหรือถูกชักจูง จากกลุ่มหรือบุคคลที่มีอิทธิพลต่อผู้ถูกเปลี่ยนเจตคติ หรือเป็นบุคคลที่ผู้ถูกเปลี่ยนเจตคติ รัก ศรัทธา หรือเชื่อฟัง

โดยการเปลี่ยนกลุ่ม ถ้าบุคคลอยู่ในกลุ่มหนึ่งหรือสังคมหนึ่ง แล้วมีเจตคติอย่างหนึ่ง เมื่อเขาต้องเปลี่ยน ไปอยู่อีกกลุ่มหนึ่งหรือสังคมหนึ่งที่มีเจตคติตรงกันข้ามหรือไม่เหมือนเจตคติของกลุ่มเดิม ถ้าบุคคลต้องการอยู่ในกลุ่มใหม่ให้มีความสุขสบายใจย่อมจะต้องเปลี่ยนเจตคติตามกลุ่มใหม่ไปด้วย

การเปลี่ยนแปลงเจตคติและพฤติกรรมที่มีเหตุผลและมีข้อมูลสนับสนุนตามทฤษฎีการกระทำที่มีเหตุผล (The Reasoned Action Theory) ซึ่ง Fishbein และ Ajzen เป็นนักจิตวิทยาที่ประกาศทฤษฎีนี้ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติกับพฤติกรรม ดังแผนภูมิประกอบการอธิบายดังนี้ (Fishbein and Ajzen .1980)

จากแผนภูมิดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเจตนา (Intention) เป็นสาเหตุให้เกิดพฤติกรรม (B) และเจตนา (เขียนย่อว่า I) ก็เกิดขึ้นมาจากเจตคติที่มีต่อพฤติกรรมนั้น (A_B) กับปทัสสถานที่เป็นอัตวิสัย คือปทัสสถานของใครของมัน (Subjective Norm ย่อว่า SN)

เจตคติต่อพฤติกรรม (A_B) ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อที่ว่า พฤติกรรมย่อมก่อให้เกิดผลกรรม (b_i) และการประเมินผลกรรม (c_i) ว่ามีค่าสูงต่ำอย่างไร ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้งสองอาจจะเขียนเป็นสมการได้ว่า

$$A_B = \sum_{i=1}^N b_i c_i$$

ส่วนทัศนคติของแต่ละคนนั้นก็ได้รับอิทธิพลมาจาก 2 แห่งด้วยกันคือ ความเชื่อที่เกิดจากการได้รู้ว่าบุคคลที่ตนเองเชื่อถือคิดว่าควรกระทำหรือไม่ควรจะทำพฤติกรรมนั้น (Normative Belief = NB) บุคคลที่ว่าจะจะเป็นใครก็ได้ที่มีอิทธิพลต่อเขา ในขณะที่เดียวกันบุคคลจะกระทำสิ่งใดก็ตามย่อมต้องการแรงจูงใจ แรงจูงใจนี้ไม่ใช่กับไอเช่นได้ระบุเฉพาะลงไปว่าเป็นแรงจูงใจที่จะทำตามความเชื่อของบุคคลผู้มีอิทธิพลต่อผู้เชื่อ (Motivation to comply = Mc) ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ 2 ประการ นี้คือ N

$$SN = \sum_{i=1}^N (NB)_i (Mc)_i$$

จุดสำคัญของทฤษฎีนี้อยู่ที่ว่า ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ทัศนคติ เจตนา หรือพฤติกรรม เราต้องพยายามเปลี่ยนแปลงที่ความเชื่ออันเป็นองค์ประกอบของเจตคติเสียก่อน และจะต้องเป็นความเชื่อพื้นฐานจริง ๆ ของคน ๆ นั้น สมมติว่าจะให้นายสมชายเลิกสูบบุหรี่ เราต้องให้ความรู้แก่เขาว่าสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ถ้าเราให้เหตุผลว่าคนรักของเขาเหมือนควีนเบอรี่ เหตุผลนั้นใช้ความเชื่อพื้นฐาน ถึงแม้ว่าเขาจะเปลี่ยนพฤติกรรมไปเพราะคนรักของเขามีอิทธิพลต่อ (MC) และ (NB) ของเขา แต่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้จะไม่คงทน ตัวอย่างเช่น ถ้าสมชายเลิกกับคนรักคนนั้น แรงจูงใจที่จะทำตามความคิดและความเชื่อของแฟน (MC) ก็จะหมดไป เจตนาที่จะเลิกสูบบุหรี่คงจะเลือนหายไปด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุที่ว่า เจตคติอันเกิดจากความเชื่อพื้นฐาน (A_B) มันไม่มี จึงไม่มีอิทธิพลต่อเจตนา (I) เลย

สำหรับตัวแปรภายนอก เช่น เพศ อายุ บุคลิกภาพ ฯลฯ นั้น พิซไบน์และไอเช่นมิได้ให้ความสำคัญมากนัก เพียงแต่กล่าวว่า ถ้าจะทดสอบว่าเจตนา (I) มีผลต่อพฤติกรรม (B) อาจจะต้องการเพียงวัดให้ b_i , c_i , $(NB)_i$ และ $(MC)_i$ ก็สามารถที่จะทำนายเจตนา (I) ของบุคคลในการแสดงพฤติกรรมได้อย่างถูกต้องอยู่ในระดับที่มีความเชื่อมั่นสูง

โดยสรุปแล้วทฤษฎีนี้อธิบายว่า เจตคติมิใช่ตัวแปรตัวสำคัญเพียงตัวเดียวที่จะกำหนดพฤติกรรม มันเป็นเพียงตัวแปรประกอบตัวหนึ่งเท่านั้น ตัวแปรที่สำคัญที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมได้หรือไม่คือ ความตั้งใจหรือเจตนา (Intention) ถ้าสามารถวัดหรือรู้จักตัวแปรนี้ได้ ก็ย่อมจะสามารถทำนายพฤติกรรมได้ทันที

นอกจากนี้ทฤษฎีนี้ยังแสดงให้เห็นว่า แรงจูงใจอันเกิดจากความต้องการที่จะกระทำตามบุคคลผู้ซึ่งมีอิทธิพลต่อตน (Referent person) และความคิดของบุคคลผู้นั้นเป็นสาเหตุสำคัญอันหนึ่งเท่ากับเจตคติ ซึ่งจะเป็นตัวกระตุ้นหรือมีอิทธิพลต่อเจตนาที่จะกระทำพฤติกรรม

○ องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมความเชื่อ

ความเชื่อเกิดจากประสบการณ์ของเด็ก เจตคติและความเชื่อของบุคคลจะเปลี่ยนไปได้โดยอาศัยองค์ประกอบบางอย่าง ซึ่ง สู่โท เจริญสุข (2520:40-41) กล่าวว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมความเชื่อ คือ

1. อายุ
เมื่อคนเราอายุมากขึ้นร่างกายก็เจริญขึ้น ความคิดเห็นของตนก็เจริญขึ้นด้วย
2. ระดับการศึกษาทั่วไป
คนที่มีการศึกษาและประสบการณ์มากจะช่วยเพิ่มพูนความรู้และสามารถให้ตนเองเสมอ ทำให้เกิดเจตคติที่กว้างขวางและอุปทานในสิ่งต่าง ๆ ได้มาก
3. วุฒิการศึกษา
ผู้ที่เคยผ่านการศึกษาระดับสูง ก็ย่อมรู้มากเห็นมากคิดมากเป็นธรรมดา พัฒนาการทางด้านความเชื่อถือจึงเป็นไปได้ดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาดำ
4. ฐานะทางเศรษฐกิจสังคม
ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมดีย่อมแสวงหาความรู้ โดยใช้เครื่องมือและวิธีการต่าง ๆ ได้มากกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมไม่ดี ซึ่งช่วยให้สามารถเกิดความรู้ลึกซึ้งนึกคิดในทางที่ถูกต้องได้มากกว่าด้วย
5. เพศ ความแตกต่างทางเพศให้เห็นถึงความ เป็น ไปของสังคมเกี่ยวกับเรื่องนั้นได้บ้าง เช่นการเชื่อฟังปฏิบัติตามกฎหมายไม่ฝ่าฝืนข้อบังคับ ผู้หญิงจะมากกว่าผู้ชาย
6. อาชีพ เจตคติและศีลธรรมจรรยา ย่อมเป็นไปตามอาชีพของคนแนวคิดและการกระทำของผู้ที่มีอาชีพหาเข้ากินค่ากับผู้มีอาชีพสูง ๆ ที่สังคมยกย่องจะเห็นว่าต่างกัน

เพศกับความเชื่อ

จากการศึกษาของคอนกลิน (Conklin อ้างอิงมาจาก สายสุรี วัชรเกียรติ 2506:30) พบว่านิสิตมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา ร้อยละ 82 เป็นผู้ที่เคยเชื่อถือโซคลาง นิสิตชายร้อยละ 73 นิสิตหญิงร้อยละ 90 เคยเชื่อถือโซคลาง ในจำนวนนี้นิสิตชายร้อยละ 40 และนิสิตหญิงร้อยละ 60 ที่ยังคงเชื่อถือโซคลางอยู่

ประกอบ คำ (2512:40) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางวิทยาศาสตร์กับการเชื่อถือโซคลางของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่าเพศหญิงมีความเชื่อถือโซคลางมากกว่าเพศชาย นิสิตปีที่ 1 มีความเชื่อถือโซคลางมากกว่านิสิตปีที่ 4 และพบว่า ความรู้ทางวิทยาศาสตร์กับความเชื่อถือโซคลางมีความสัมพันธ์กันในทางลบ

มนตรี อนันตวิทย์ (2517:68-71) ก็พบว่า เพศชายมีความเชื่อถือโซคลางต่ำกว่าเพศหญิง ผู้ที่มีอายุและวุฒิการศึกษาแตกต่างกันจะมีความเชื่อถือโซคลางแตกต่างกัน

ประสาธ อิศรปริดาและคณะ (2518:56-57) ได้ศึกษาความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวอีสาน พบว่า เพศหญิงมีความเชื่อสูงกว่าเพศชาย ผู้ที่มีอายุและระดับการศึกษาต่างกัน มีความเชื่อแตกต่างกัน โดยผู้ที่มีการศึกษาดำกว่าประถมศึกษามีความเชื่อมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าประถมศึกษา

จากงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า เพศชายกับเพศหญิงมีความเชื่อแตกต่างกันโดยเพศหญิงมีความเชื่อมากกว่าเพศชาย อายุและวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีความเชื่อแตกต่างกัน โดยผู้ที่วุฒิหรือระดับการศึกษาดำจะมีความเชื่อมากกว่าผู้ที่วุฒิหรือระดับการศึกษาสูงกว่า

ความเชื่อกับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน

ความเชื่อมีอิทธิพลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมของมนุษย์ เพราะความเชื่อจะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดคุณกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไปถ้าได้รับการกระตุ้นอย่างเหมาะสม เทกซ์เทอร์ (Textor 1958:64) ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อของชาวชนบท พบว่าชาวชนบทส่วนใหญ่มีความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม มีความเชื่อในสิ่งที่ไม่มีความเห็นผล เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สุขภาพอนามัยของบุคคลในครอบครัวไม่ดี และเป็นผลให้การทำงานไม่เต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของไพฑูรย์ เครือแก้ว (2513:182) ที่มีความเห็นว่าเกษตรกรของไทยมีความเชื่อในสิ่งไม่มีเหตุผล เชื่อในโชคละตาและการช่วยเหลือของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทำให้ขาดความกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงครอบครัวของตนเอง

ความเชื่อของชาวอีสานนั้นยังมีลักษณะร่วมกับวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขงมากกว่าวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ถึงแม้ว่าโครงสร้างทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่จะเหมือนกัน แต่ก็มีส่วนที่ปลีกย่อยแตกต่างกันออกไปจากกลุ่มคนไทยภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้อยู่ไม่น้อย ความเชื่อของชาวอีสานที่สืบทอดกันมา เช่น

1. ความเชื่อเรื่องมนุษย์คู่แรกเป็นต้นกำเนิดเผ่าพันธุ์

ความเชื่อเรื่องมนุษย์คู่แรกของชาวอีสาน ตลอดจนประชาคมลุ่มแม่น้ำโขง เชื่อว่า "ปู่สังกะสา ย่าสังกะสี" เป็นบรรพบุรุษคู่แรกที่เป็นต้นเผ่าพันธุ์ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงบรรพบุรุษอื่น ๆ ที่สืบทอดกันมา แต่มีความสำคัญน้อยกว่าปู่สังกะสา ย่าสังกะสี เช่น ปู่ส้ม ย่าเผ็ง และยายจำส่วน

2. ความเชื่อเรื่องวีรบุรุษและรัฐ

ในความเชื่อเรื่องรัฐและการกำเนิดของรัฐ รวมทั้งกำเนิดผู้นำทางสังคมอีสาน เชื่อว่าขุนบรมเป็นหน่อเนื้อเชื้อไขมาจากแกนฟ้าชั้น แกนฟ้าได้บัญชาให้มาเกิดในโลกมนุษย์ ขุนบรมจึงเหมือนเทวดาที่ได้รับเทวบัญชาให้ลงมาคุ้มครองปกป้องมวลมนุษย์ ซึ่งชนชั้นผู้ปกครองนั้น ได้ถูกจัดส่งมาโดยแกน ให้มีสถานภาพทางสังคมสูงกว่าไพร่บ้าน ไทยเมือง และชี้ให้เห็นว่าชะตากรรมเหล่านั้น เป็นสิ่งที่แกนกำหนดสร้างขึ้นมาเพื่อเป็นของคู่กัน จะสิ้นหรือหลีกเลี่ยงไม่ได้

3. ความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาน

ความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญานของสังคมอีสาน อยู่บนพื้นฐานเดียวกันกับภาคอื่น ๆ คือ การนำเอาผีและวิญญานมากลมกลืนกันกับพุทธศาสนา แต่ก็อาจแยกได้ว่าส่วนใดเป็นความเชื่อทางศาสนาและส่วนใดเป็นความเชื่อเรื่องภูตผี คนอีสานที่เป็นพุทธและได้ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ก็หาได้ปฏิเสธเรื่องคาถาอาคมแต่อย่างใดไม่ แม้ว่าปัจจุบันนี้ความเชื่อเรื่องภูตผีตลอดจนจะลดลงไปมากก็ตาม แต่ในชนบทที่ห่างไกลยังมีพิธีกรรมในเรื่องภูตผีอยู่ ความเชื่อเรื่องภูตผีที่สำคัญของชาวอีสานที่เป็นบ่อเกิดแห่งพิธีกรรมต่าง ๆ ได้แก่

3.1 ผีแถนหรือผีฟ้า ชาวอีสานเชื่อว่าผีแถนหรือผีฟ้ามีความยิ่งใหญ่กว่าผีทั้งหลาย

และมีลักษณะเป็นเทพมากกว่าผีถือว่าเป็นผู้สร้างโลกและสร้างสิ่งต่าง ๆ อาจขอร้องให้พระยาแถนช่วยเหลือยามเดือดร้อนได้ ความสำคัญของพระยาแถนตามทัศนะความเชื่อของสังคมอีสานที่ปรากฏในพิธีกรรม ได้แก่ พิธีแห่ขี้ไฟเพื่อให้พระยาแถนบันดาลฝนแก่มนุษย์ การเทศน์พะเยาคันคากในตำนานแห่ขี้ไฟ การล้ผีฟ้าเพื่อรักษาโรค

3.2 "ผีปอบ" ผีวิญญาณบรรพบุรุษประจำหมู่บ้าน ชาวบ้านอีสานส่วนมากเชื่อว่า "เจ้าปู่" (ผีปอบ) จะเป็นผู้คุ้มครองบ้านให้อยู่เย็นเป็นสุขปราศจากภัยอันตราย และภัยภยันตรายทั้งปวง ขณะที่อีสานทุกหมู่บ้านจะมีศาลปอบ เรียกว่า "ตุบปอบ"

3.3 ความเชื่อเกี่ยวกับผีอื่น ๆ ความเชื่อเรื่องผีसाงในภาคอีสานยังมีจำนวนมาก และมีบางจำพวกถือว่าเป็นผีที่ไม่เคยให้ทุกข์แก่มนุษย์ เช่น ผีโพง ผีเป่า ส่วนผีไร่ผืนนาที่ช่วยรักษา ัญญาพืชให้เจริญงอกงาม ไม่ถูกรบกวนจากศัตรูพืชหรือวิญญานอื่น ๆ เรียกว่า ผีตาแฮก

นอกจากนี้ ในท่ามกลางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ในการรักษาโรค เช่นการแพทย์อันทันสมัย ได้กระจายสู่สังคมอีสาน แต่ชาวอีสานส่วนมากยังนิยมหาพอมดหมอผีอยู่ และเชื่อว่าโรคบางชนิด ที่การแพทย์สมัยใหม่ไม่อาจรักษาได้ การรักษาโรคแบบเดิมจะช่วยได้หรือมีการรักษาทั้งสองวิธี ประกอบกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ชาวอีสานนั้น ไม่ได้ปฏิเสธวิทยาการสมัยใหม่แต่ก็ไม่ทอดทิ้งคติความ เชื่อตลอดจนพิธีกรรมดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษอย่างสิ้นเชิง

ในสังคมปัจจุบันกระแสความคิดใหม่ ๆ ที่เป็นวิทยาศาสตร์ได้กระจายอยู่ทั่วไปในสังคม อีสาน แต่ไม่ได้หมายความว่าชาวอีสานจะปฏิบัติของใหม่และละทิ้งพิธีกรรมเก่า ๆ ที่ยึดถืออยู่ การ ละเว้นพิธีกรรมประจำปีของหมู่บ้านไปในบางช่วง ไม่ได้เป็นเครื่องยืนยันว่าความเชื่อในพิธีกรรม และสภาวะทางเศรษฐกิจ ภายหลังจากเกิดความยุ่งยากลำบากในสังคมหรือมีเหตุการณ์ผิดปกติทาง ธรรมชาติ พิธีกรรมเหล่านั้นก็จะถูกนำมาประพฤติดุปฏิบัติกันอีก

งานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อของชาวอีสาน

สุเทพ สุนทรเกสัช (2511:185-186) ได้ศึกษาความเชื่อเรื่องผีปอบในหมู่บ้านภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ความเชื่อนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลของศาสนา ซึ่งศาสนาพุทธมี ความสำคัญมากที่สุด และพุทธศาสนานั้นก็มีพิธีพราหมณ์หรือลัทธิผีผีแทรกอยู่ ทำให้ชาวบ้านและพระ จาค์ต้องมีพิธีบางอย่างที่เกี่ยวกับการนับถือผีอยู่มาก และความเชื่อเรื่องผีปอบมีความเกี่ยวข้องกับ โครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างมาก

นิยม คันทนมาส (2512:300-335) พบว่าชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือของไทยมีความเชื่อในเรื่องบุญ-บาป , ชั่ว-วิญญาน , เทวดา-ผี และอื่น ๆ ใน ด้านความเชื่อเกี่ยวกับภูติผีปีศาจนั้นมีอยู่ไม่น้อย นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีความเชื่ออื่น ๆ อีกมาก เช่น ความเชื่อในหมอดู หมอธรรม หมอพราหมณ์ สาบานน้ำ เป็นต้น

ประสาธ อิศรปริดา และคณะ (2518:56-57) ศึกษาความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวอีสานพบว่า เหตุผลที่เชื่อสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คือ เชื่อเพราะเคยประสบพบเห็น เชื่อเพราะทำตามประเพณี เชื่อเพราะทำตามคำบอกเล่า เชื่อเพราะเคยปฏิบัติและศรัทธา เชื่อเพราะตามผู้อื่นและกลัวอันตราย และเชื่อเพราะเคยเกิดขึ้นกับตนเอง ส่วนความเชื่อของชาวอีสานนั้น ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยามและโชคลาง เกี่ยวกับการรักษาโรค เกี่ยวกับการรับประทานอาหาร และเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ

คติชาวบ้าน

ความหมาย

คติชาวบ้าน หมายถึง ความรู้ในด้านต่าง ๆ ของชาวบ้าน เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ นิทานประเภทต่าง ๆ พิธีกรรม สุภาษิต เพลง คำพังเพย ฯลฯ ซึ่งคติชาวบ้านมักใช้ภาษาพูดเป็นวิธีถ่ายทอด และเป็นความรู้ที่แพร่หลายทั่ว ๆ ไป ที่ชาวบ้านสั่งสมกันมานานจากประสบการณ์ในการเรียนรู้สืบทอดต่อ ๆ กันมาหลายชั่วอายุคน

ขอบเขตของคติชาวบ้าน

จารุวรรณ ธรรมวัตร (มปพ : 6-7) ได้กล่าวถึง ขอบเขตของคติชาวบ้านจำแนกโดยวิธีการถ่ายทอดเป็นสามประเภท ดังนี้

1. คติชาวบ้านประเภทที่ต้องอาศัยภาษา (Verbal Folklore) ได้แก่ นิทานพื้นบ้านภาษาถิ่น สุภาษิต ปริศนาคำทาย
2. คติชาวบ้านที่ไม่ต้องอาศัยภาษาเป็นสื่อ (Non-Verbal Folklore) ได้แก่ สถาปัตยกรรมพื้นบ้าน ศิลปะพื้นบ้าน หัตถกรรมพื้นบ้าน เครื่องแต่งกายพื้นบ้าน อาหารพื้นบ้าน และนิสัยการกิน ดนตรีพื้นบ้าน
3. คติชาวบ้านประเภทประสมประสาน (Partly Verbal Folklore) ได้แก่ ความเชื่อ รวมทั้งการถือโชคลาง คาถาอาคม การทำเสน่ห์และเครื่องรางของขลัง ละครพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้าน ประเพณีพื้นบ้านและพิธีกรรม กีฬาพื้นบ้าน งานมหกรรม พิธีการฉลอง ยากกลางบ้าน

จากขอบเขตของคตินิชาตบ้านดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ความเชื่อจัดอยู่ในคตินิชาตบ้านประเภทประสมประสาน คือเป็นทั้งประเภทที่ต้องอาศัยภาษาและไม่ต้องอาศัยภาษาเป็นสื่อ

ความสำคัญและคุณค่าของคตินิชาตบ้าน

คตินิชาตบ้านเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปวงชน เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เข้าใจชาวบ้านได้ดีขึ้น โดยคตินิชาตบ้านให้รายละเอียดเกี่ยวกับวัฒนธรรม สาระสำคัญของวัฒนธรรมตลอดจนเป็นหลักฐานที่แสดงแนวคิดของชาวบ้านอีกด้วย ซึ่งข้อนี้ทำให้คตินิชาตบ้านเป็นเครื่องชี้คุณภาพประชากร

ประโยชน์ของความเชื่อ

ความเชื่อเป็นพื้นฐานให้เกิดการกระทำสิ่งต่าง ๆ ทั้งด้านดี ด้านร้าย คนโบราณจึงสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ลูกหลาน เช่น ความเชื่อเรื่องภูตผีว่ามีอิทธิฤทธิ์ที่จะบันดาลความสุขสวัสดีมาให้ และหากทำให้ผีโกรธ ก็จะทำให้ความทุกข์ยากลำบากมาให้ด้วย ความเชื่ออันนี้เป็นพื้นฐานแห่งการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์และศาสนา (เพ็ญศรี ดุ๊ก : 2528:70)

ผลเสียจากการเชื่อในสิ่งมงาย

ความเชื่ออันหากเป็นความมงายไม่ใช่วิจารณ์ญาณ คือ เชื่อตามการบอกเล่าของบรรพบุรุษ ไม่มีการศึกษาวิเคราะห์หาเหตุผลความเชื่อแบบนั้นก่อให้เกิดผลเสีย โดยเฉพาะต่อการพัฒนาทางสังคมอย่างยิ่ง เพราะคนที่เชื่ออย่างนั้นจะต่อต้านกับเหตุผลของคนสมัยใหม่ที่ได้ศึกษาค้นคว้าเปรียบเทียบเหตุผลแล้ว ความไม่เจริญก้าวหน้าของบ้านเมือง ก็มาจากศรัทธาความเชื่อประชาชนส่วนหนึ่งเหมือนกัน เพ็ญศรี ดุ๊ก (2528 : 72-73) แบ่งความเชื่อเป็น 2 ประเภทคือ

1. ความเชื่อที่มงายไร้เหตุผล คือยังไม่ทราบเจตนา
2. ความเชื่อที่มีเจตนาแฝงอยู่ เพื่ออบรมสั่งสอนให้คนประพฤติดี อยู่ร่วมกับสังคมอย่างถูกต้องและเกิดความสุขแก่ตนเอง

คนไทยภาคต่างมีความเชื่อที่ได้รับมาจากบรรพบุรุษแตกต่างกันตามลักษณะภูมิประเทศ การเชื่อถือแต่ละลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ทางวัฒนธรรม เช่น ภาคเหนือ ภาคอีสานมีความคล้ายคลึงกัน ด้านความเชื่อและการถือ ภาคกลางและภาคใต้มีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งความเชื่อถือข้อนี้เนื่องมาจากการยอมรับเอาวัฒนธรรมของกันและกันในอดีตนั่นเอง

ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์

ไสยศาสตร์เป็นวิชาลึกลับเกี่ยวกับลัทธิปาฏิหาริย์ เทพยมนต์ คาถาและอำนาจจิต มีอยู่ในคัมภีร์อาถรรพ์เวทแห่งอินเดีย อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับอาถรรพ์ เทพมนต์คาถาของขลังต่าง ๆ เรื่องราวของไสยศาสตร์นี้ปรากฏในสังคมมนุษย์เป็นเวลาหลายพันปีมาแล้ว การปฏิบัติในทางไสยศาสตร์ เป็นคติความเชื่อของลัทธิไสยศาสตร์ มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

1. เพื่อให้มาซึ่งโชคดี ความสำเร็จ ความสุข และความปลอดภัย เป็นต้น
2. เพื่อทำลายหรือขจัดปัดเป่าสิ่งอัปมงคลและภัยพิบัติต่าง ๆ

ความเชื่อในสิ่งลึกลับและไสยศาสตร์ ปรากฏให้เห็นเสมอแม้ในวรรณคดีไม่ว่าเป็นวรรณคดีไทยหรือวรรณคดีต่างประเทศ เช่น ลิลิตพระลอ ชนช้างชนแผน รามเกียรติ์ และสมุทรโฆษ เป็นต้น

ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นความเชื่อถือในสิ่งลึกลับที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ธรรมดา อันจัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของไสยศาสตร์ คนโบราณไม่ว่าชาติใด ต่างก็มีความเชื่อในเรื่องนี้กันทั้งนั้น โดยเชื่อว่าเป็นสิ่งมีอำนาจสามารถบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมหัศจรรย์ คนไทยเชื่อในอำนาจของสิ่งเหล่านี้มากจึงแสดงออกให้เห็นในวรรณคดีและตำนานในท้องถิ่นต่าง ๆ แทบทุกเรื่อง

ความเชื่อทางโหราศาสตร์

ความเชื่อทางโหราศาสตร์เป็นความเชื่อเกี่ยวกับการทำนายอนาคต ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทำนายเหตุการณ์ในอนาคต ได้แก่ โหร คำนายของโหรเป็นความจริงที่ผู้ยึดถือจะต้องเชื่อ ความเชื่อทางโหราศาสตร์มีในแง่ต่อไปนี้

- ความเชื่อในเรื่องฤกษ์ยาม เป็นความเชื่อที่มีมาแต่โบราณสืบเนื่องมาจนกระทั่งทุกวันนี้ เป็นความเชื่ออาศัยการคำนวณทิศทางของดวงดาว โดยเชื่อว่าทิศทางของดวงดาวจะมีผลต่อชีวิตของมนุษย์ ในเวลาที่จะกระทำมงคลหรือจะออกเดินทาง จึงมักนิยมดูฤกษ์ยามเสียก่อน เพื่อความเป็นสิริมงคลให้ประสบ โชคชัย ปราศจากภัยอันตรายทั้งปวง

- ความเชื่อในเรื่องโชคชะตา เรามักจะเชื่อกันว่าคนจะ โชคดีหรือร้ายขึ้นกับชีวิตของตน โหรจะเป็นผู้มีบทบาทในการทำนายโชคชะตา สิ่งนี้จึงฝังแน่นอยู่ในใจของคนไทยตลอดมา

- ความเชื่อในเรื่องความฝัน ชาวบ้านมีความเชื่อเรื่องความฝันว่าเป็นเครื่องบอกเหตุล่วงหน้าได้ เมื่อจะเกิดเหตุการณ์สำคัญ

สมมติฐานการวิจัย

1. เยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลอยู่ในระดับค่อนข้างมาก
2. เยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อจำแนกตามตัวแปรด้านชีวสังคม ด้านสภาพแวดล้อม และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลแตกต่างกัน
3. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและคุณลักษณะส่วนบุคคลมีสัมพันธ์กับความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและคุณลักษณะส่วนบุคคล สามารถพยากรณ์ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บทที่ 3 วิธีดำเนินการ

การดำเนินการศึกษาเรื่องนี้ ได้ดำเนินการเป็น 3 ชั้น คือ
 ชั้นที่ 1 เป็นการวิจัยนำร่อง (Pilot study) เพื่อศึกษาขอบเขตของตัวแปรตาม และสาเหตุที่ทำให้มีความเชื่อมั่นเช่นนั้น
 ชั้นที่ 2 เป็นการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเชื่อในคตชาขวบ้านที่ไม่มีเหตุผล
 ชั้นที่ 3 เป็นการพัฒนารูปแบบ หรือกลวิธีในการเปลี่ยนความเชื่อ
 สำหรับรายละเอียดของแต่ละชั้นจะได้กล่าวต่อไป

ชั้นที่ 1 การวิจัยนำร่อง (Pilot Study)

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อศึกษาขอบเขตของตัวแปรตาม คือคตชาขวบ้านที่ไม่มีเหตุผล ได้แก่ความเชื่อ ไซกลาง มีสำง การกินอยู่ ความผิดปกติของวัตถุสิ่งของ พืชและสัตว์
2. เพื่อศึกษาสาเหตุที่ทำให้มีความเชื่อเหล่านั้น

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูล จำแนกตามอาชีพ และจังหวัด ปรากฏดังตาราง 1
 ตาราง 1 กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ และจังหวัด

อาชีพ	จังหวัด			รวม
	เลย	นครพนม	มุกดาหาร	
เกษตรกร	5	5	6	16
ข้าราชการครู	2	2	3	7
นักเรียน	3	2	5	10
รับจ้าง	5	4	3	12
รวม	15	13	17	45

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการสัมภาษณ์ เพื่อทราบสิ่งที่เป็นคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลตลอดทั้งสาเหตุที่ทำให้เกิดความเชื่อเหล่านั้น การเก็บข้อมูลตอนนี้ได้คติชาวบ้านจำนวน 52 ข้อ แต่ละข้อก็มีสาเหตุที่ทำให้เชื่อเช่นนั้น จากนั้นก็ได้คัดเลือกเอาเฉพาะข้อที่เชื่ออย่างไม่มีเหตุผล ได้ความเชื่อที่ไม่มีเหตุผล จำนวน 30 ข้อ

การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลที่ได้ 30 ข้อ นั้นได้รับการตรวจสอบจากผู้ชำนาญการด้านมนุษยวิทยา สังคมวิทยา วัฒนธรรม ประเพณี และคตินิยมกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 10 คน จึงมั่นใจได้ว่า คติเหล่านั้นเชื่อกันมาโดยไม่สามารถระบุระยะเวลาเริ่มต้นได้ กล่าวโดยสรุปได้ว่า คำถามแต่ละข้อมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งสามารถนำไปใช้เพื่อการศึกษาค้นคว้าได้

สำหรับสาเหตุที่เชื่อนั้น เยาวชนที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนมากให้เหตุผลในการที่เชื่อคือ เคยพบเห็นด้วยตนเอง เชื่อตามผู้อื่น และเชื่อพ่อแม่ ส่วนเยาวชนที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ส่วนมาก ให้เหตุผลว่า ไม่เคยพบเห็นและพ่อแม่บอก แต่ไม่ค่อยเชื่อมากนัก

ขั้นที่ 2 เป็นการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผล โดยมีวัตถุประสงค์ดังได้กล่าวแล้วในหน้า 5

ประชากร

การวิจัยนี้ครอบคลุมพื้นที่เป้าหมายเขตอีสานเหนือ มีเยาวชนที่เรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ทั้ง 8 จังหวัด

กลุ่มตัวอย่าง

โดยที่โครงการวิจัยเรื่องนี้ เป็นโครงการเฉพาะกิจ กล่าวคือเป็นโครงการมหาวิทยาลัย สนับสนุนงานพัฒนาตามโครงการนำพระทัยจากในหลวง เพื่อพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามแนวพระราชดำริ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจะอยู่ในพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งศูนย์อำนวยการช่วยเหลือประชาชนตามแนวพระราชดำริ เพื่อพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ศษร.) เป็นผู้กำหนดพื้นที่ ซึ่งเป็นบ้าน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ไว้เรียบร้อยแล้ว การเลือกตัวอย่างจึงเลือกอำเภอ

แบบเจาะจงอำเภอ (Purposive Sampling) โดยถือหลักว่า อำเภอ นั้นจะต้องมีนักเรียนทั้ง 3 ระดับ คือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย จากนั้นจึงสุ่มนักเรียน 1 ห้องเรียน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่าง สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ถ้าหากเป็นโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่มาก ซึ่งมีนักเรียนมาก ก็จะสุ่มมา 2 ห้องเรียน รายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏดังตาราง 2 ถึง 4

ตาราง 2 จำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ที่	โรงเรียน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	จำนวน(คน)
1.	บ้านหนาด	วัดธาตุ	เมือง	หนองคาย	16
2.	บ้านนายอ	วังค้อ	เมือง	สกลนคร	28
3.	บ้านหนองแวงเหนือ	ภูบ่อ	เมือง	กาฬสินธุ์	39
4.	โคกเมฆประชาพัฒนา	ดงลิง	กมลาไสย	กาฬสินธุ์	38
5.	โคกคำวิทยา	บัวบาน	ยางตลาด	กาฬสินธุ์	28
6.	บ้านโนนอุดม	โนนอุดม	ชุมแพ	ขอนแก่น	26
7.	บ้านขอนแก่น	นาโง่ง	เมือง	เลย	25
8.	บ้านนามะเฟือง	นามะเฟือง	หนองบัวลำภู	อุดรธานี	39
9.	บ้านนามูลอัน	นาทราย	เมือง	นครพนม	22
10.	บ้านโพน	โนนตาล	ท่าอุเทน	นครพนม	19
11.	บ้านกุดนั้ง	ส้มสะอาด	เมือง	มุกดาหาร	21
12.	บ้านหนองนกเขียน	ข่มเกล้า	นิคมคำสร้อย	มุกดาหาร	19
				รวม	320

ตาราง 3 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ที่	โรงเรียน	อำเภอ	จังหวัด	จำนวน(คน)
1.	ปทุมเทพวิทยาคาร	เมือง	หนองคาย	47
2.	สกลนครพัฒนศึกษา	เมือง	สกลนคร	41
3.	เมืองกาฬสินธุ์	เมือง	กาฬสินธุ์	34
4.	ยางตลาดวิทยาคาร	ยางตลาด	กาฬสินธุ์	87
5.	ชุมแพศึกษา	ชุมแพ	ขอนแก่น	51
6.	เลขอนุกุล	เมือง	เลย	46
7.	หนองบัววิทยาคาร	หนองบัวลำภู	อุดรธานี	38
8.	ปิยะมหาราชาลัย	เมือง	นครพนม	91
9.	มุกดาหาร	เมือง	มุกดาหาร	87
			รวม	522

ตาราง 4 จำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ที่	โรงเรียน	อำเภอ	จังหวัด	จำนวน(คน)
1.	ปทุมเทพวิทยาคาร	เมือง	หนองคาย	50
2.	สกลพัฒนศึกษา	เมือง	สกลนคร	39
3.	เมืองกาฬสินธุ์	เมือง	กาฬสินธุ์	33
4.	ชุมแพศึกษา	ชุมแพ	ขอนแก่น	32
5.	เลขานุกุล	เมือง	เลย	36
6.	หนองพิทยาคาร	หนองบัว	อุดรธานี	36
7.	ปิยะมหาราชาลัย	เมือง	นครพนม	78
8.	มุกดาหาร	เมือง	มุกดาหาร	66
			รวม	370

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถาม 1 ชุด คือ แบบสอบถามความเชื่อในคติชาวบ้าน ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น
แบบทดสอบฉบับนี้มี 5 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 ภูมิหลังของนักเรียน ได้แก่ เพศ เขตที่อยู่อาศัย อาชีพผู้ปกครอง ภาษาถิ่น
ที่ใช้ลำดับที่เกิด
 - ตอนที่ 2 เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู 11 ข้อ
 - ตอนที่ 3 ความรับผิดชอบ 15 ข้อ
 - ตอนที่ 4 ความเชื่อมั่นในตนเอง 15 ข้อ
 - ตอนที่ 5 ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผล 30 ข้อ
2. แบบทดสอบ มีด้วยกัน 4 ชุด รวม 5 ฉบับ คือ
 - ชุดที่ 1 แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ 1 ข้อ
 - ชุดที่ 2 แบบทดสอบอุปมาอุปไมย 40 ข้อ
แบบทดสอบไม่เข้าพวก 40 ข้อ
ทั้งสองฉบับนี้ ใช้วัดความมีเหตุผล
 - ชุดที่ 3 แบบสอบวัดมนุษยสัมพันธ์ 15 ข้อ
 - ชุดที่ 4 แบบสอบวัดบุคลิกด้านการบริการ 20 ข้อ

คุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว มีทั้งเครื่องมือที่สร้างขึ้นเอง ที่พัฒนาขึ้นและที่ขอใช้จากผู้อื่น และแบบทดสอบมาตรฐานของสำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งมีความเชื่อมั่น (reliability) และความเที่ยงตรง (Validity) อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ว่าเป็นเครื่องมือวัดที่เหมาะสมรายละเอียดปรากฏดังตาราง 5

ตาราง 5 ค่าความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของเครื่องมือวัด

แบบทดสอบหรือ แบบสอบวัด	จำนวนข้อ	แหล่งที่มา	ค่าความเชื่อมั่น			ความเที่ยง ตรงด้าน
			ป.6	ม.3	ม.6	
1. ความรับผิดชอบ	15	พัฒนา	.748	.796	.793	โครงสร้าง
2. ความเชื่อมั่นในตนเอง	15	พัฒนา	.827	.855	.853	โครงสร้าง
3. ความคิดสร้างสรรค์	1	นายดิลก ดิลกานนท์	-	.912	-	โครงสร้าง
4. อุปมาอุปไมย	40	สำนักทดสอบฯ	.719	.825	.595	โครงสร้าง
5. ไม่เข้าพวก	40	สำนักทดสอบฯ	.713	.797	.754	โครงสร้าง
6. มนุษย์สัมพันธ์	30	สำนักทดสอบฯ	.680	.690	.616	โครงสร้าง
7. บุคลิกด้านการบริการ	20	สำนักทดสอบฯ	.682	.561	.690	โครงสร้าง
8. ความเชื่อในศตวรรษบ้าน	30	สร้างเอง	.885	.936	.954	เนื้อหา

จากตาราง 5 จะเห็นว่าเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม SPSS/PC+ เพื่อคำนวณค่าสถิติพื้นฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ค่าความแปรปรวน ค่าถดถอยพหุคูณ

ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

การทดสอบสมมติฐานทางสถิติ สำหรับงานวิจัยเรื่องนี้ตั้งระดับนัยสำคัญที่ .05

เกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูลตามตัวแปรอิสระบางตัว ซึ่งจำแนกข้อมูลเป็นของกลุ่มต่ำและกลุ่มสูง ใช้เกณฑ์คะแนนของตัวแปรนั้น ช่วงเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 1-25 หรือ Q_1 เป็นกลุ่มต่ำ และช่วงเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75-100 หรือ Q_3 เป็นกลุ่มสูง ถ้าหากขนาดของกลุ่มต่ำและกลุ่มสูงแตกต่างกันมาก จะลุ่มตัวอย่างออกเพื่อให้ขนาดของกลุ่มใกล้เคียงกัน ซึ่งทำให้มีความเหมาะสมในเชิงเปรียบเทียบคะแนนของตัวแปรตาม

ขั้นที่ 8 การพัฒนารูปแบบ หรือวิธีการในการเปลี่ยนความเชื่อ

การพัฒนารูปแบบหรือกลวิธีในการเปลี่ยนความเชื่อ ทำโดยใช้ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในขั้นที่ 2 เป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบ ซึ่งได้ใช้วิธีการระดมสมอง (Brain Storming) โดยอาศัยผู้ชำนาญการสาขาวิชาต่าง ๆ ได้แก่ สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษา สังคมวิทยา มนุษยวิทยา การศึกษา จำนวน 4 คน รายละเอียดจะได้กล่าวในบทที่ 5

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้จะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเสนอเรียงตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัยทีละข้อ

เพื่อความเข้าใจตรงกัน ได้กำหนดตัวย่อและสัญลักษณ์ที่ใช้ในบทนี้ ดังนี้

n	คือ	จำนวนตัวอย่าง
\bar{x}	คือ	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
s	คือ	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
*	คือ	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	คือ	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
SOV	คือ	แหล่งความแปรปรวน
df	คือ	Degrees of freedom
SS	คือ	Sum of squares
MS	คือ	Mean square
F	คือ	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน distribution F
t	คือ	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน distribution t
R	คือ	ค่าสหสัมพันธ์หาคู่
R^2	คือ	ค่าอำนาจการทำนาย
b	คือ	ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนดิบ
β	คือ	ค่าน้ำหนักความสำคัญในรูปคะแนนมาตรฐาน
S.E.b.	คือ	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของค่า b
S.E.est	คือ	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย
σ	คือ	ค่าคงที่

วัตถุประสงค์ข้อ 1 ศึกษาความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏ ดังตาราง 6

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเชื่อ
ในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผล จำแนกตามลำดับชั้น

ระดับชั้น	n	\bar{x}	s	ความหมาย
ประถมศึกษาปีที่ 6	319	83.426	21.270	เชื่อว่าจะจะเป็นเช่นนั้น (60%)
มัธยมศึกษาปีที่ 3	520	66.915	22.720	เชื่อค่อนข้างน้อย (40%)
มัธยมศึกษาปีที่ 6	371	62.038	24.721	เชื่อค่อนข้างน้อย (40%)

จากตาราง 6 คะแนนเฉลี่ยความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือลดลงตามระดับชั้นที่สูงขึ้น กล่าวคือเยาวชนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลในระดับพอสมควร หรือเชื่อร้อยละ 60 ส่วนเยาวชนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลในระดับค่อนข้างน้อย หรือเชื่อร้อยละ 40

วัตถุประสงค์ข้อ 2 ศึกษาความแตกต่างของความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผล ตามตัวแปรตัวหนังสือคม ด้านสภาพแวดล้อม และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปรากฏผลดังตาราง 7 ถึงตาราง 9

ตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อในคณิศวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามตัวแปรเพศและเขตที่อยู่อาศัย

ตัวแปร	n	\bar{x}	s	t
<u>เพศ</u>				
ชาย	160	81.831	20.017	-1.620
หญิง	157	85.605	21.487	
<u>เขตที่อยู่อาศัย</u>				
ในเขตเทศบาล	36	87.639	17.429	1.370
นอกเขตเทศบาล	280	83.319	21.131	

จากตาราง 7 ค่าสถิติผลการเปรียบเทียบคะแนนของตัวแปรเพศและเขตที่อยู่อาศัย ไม่มีนัยสำคัญ แสดงค่าเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งเพศชายและหญิง และทั้งที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลและอาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล มีความเชื่อในคณิศวบ้านที่ไม่มีเหตุผล ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 8 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความเชื่อในคณิศาวบ้านที่ไม่มี
เหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 ตามตัวแปรอาชีพของพ่อ อาชีพของแม่ ภาษาถิ่นที่ใช้และลำดับ
การเกิด

ตัวแปร	SOV	df	SS	MS	F
อาชีพของพ่อ	ระหว่างกลุ่ม	4	3284.160	821.040	1.981
	ภายในกลุ่ม	312	133592.366	428.180	
	รวม	316	136876.530		
อาชีพของแม่	ระหว่างกลุ่ม	4	1431.223	357.806	.824
	ภายในกลุ่ม	312	135445.307	434.120	
	รวม	316	136876.530		
ภาษาถิ่นที่ใช้	ระหว่างกลุ่ม	3	1916.032	638.677	1.473
	ภายในกลุ่ม	306	132651.207	433.501	
	รวม	309	134567.239		
ลำดับการเกิด	ระหว่างกลุ่ม	4	2258.916	564.729	1.315
	ภายในกลุ่ม	311	133544.920	429.405	
	รวม	315	135803.836		

จากตาราง 8 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์ตามตัวแปรทุกตัวไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่าเยาวชน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีอาชีพของพ่อ อาชีพของแม่ ภาษาถิ่นที่
ใช้และลำดับที่การเกิดแตกต่างกัน มีความเชื่อในคณิศาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน

ตาราง 9 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามตัวแปรด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล

ตัวแปร	n	\bar{x}	s	t
<u>ความรับผิดชอบ</u>				
ต่ำ	90	79.144	21.187	-2.390*
สูง	91	86.440	19.782	
<u>ความเชื่อมั่นในตนเอง</u>				
ต่ำ	92	89.120	21.952	3.620**
สูง	89	76.933	23.268	
<u>ความคิดสร้างสรรค์</u>				
ต่ำ	68	89.015	20.360	4.350**
สูง	74	74.730	18.617	
<u>ความมีเหตุผล</u>				
ต่ำ	78	87.628	22.675	1.910
สูง	82	81.122	20.230	
<u>มนุษยสัมพันธ์</u>				
ต่ำ	86	85.407	23.001	0.950
สูง	88	82.182	21.696	
<u>บุคลิกด้านการบริการ</u>				
ต่ำ	79	80.962	22.636	-1.440
สูง	90	85.622	19.075	

จากตาราง 9 ค่าสถิติผลการเปรียบเทียบคะแนนของตัวแปร 3 ตัว มีนัยสำคัญ คือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง และความคิดสร้างสรรค์ แสดงว่า เยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งจำแนกแต่ละคุณลักษณะดังกล่าวเป็นกลุ่มต่ำและกลุ่มสูงมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลแตกต่างกัน ส่วนผลการวิเคราะห์ของตัวแปรความมีเหตุผล มนุษยสัมพันธ์ และบุคลิกด้านการบริการ กลุ่มต่ำและกลุ่มสูงมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปรากฏผลดังตาราง 10 ถึง 15

ตาราง 10 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามตัวแปรเพศและเขตที่อยู่อาศัย

ตัวแปร	n	\bar{x}	s	t
<u>เพศ</u>				
ชาย	204	66.770	22.077	-.440
หญิง	312	67.651	22.350	
<u>เขตที่อยู่อาศัย</u>				
ในเขตเทศบาล	258	65.190	22.661	-2.350*
นอกเขตเทศบาล	241	69.876	21.799	

จากตาราง 10 ค่าสถิติผลการเปรียบเทียบคะแนนของตัวแปรเขตที่อยู่อาศัยมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีเขตที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลต่างกัน ส่วนเยาวชนชายและหญิงมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน

ตาราง 11 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามตัวแปรอาชีพของพ่อ อาชีพของแม่ ภาษาถิ่นที่ใช้และลำดับการเกิด

ตัวแปร	SOV	df	SS	MS	F
อาชีพของพ่อ	ระหว่างกลุ่ม	4	7021.190	1755.298	3.619**
	ภายในกลุ่ม	507	245926.402	485.062	
	รวม	511	252947.592		
อาชีพของแม่	ระหว่างกลุ่ม	4	17317.691	4329.423	9.296**
	ภายในกลุ่ม	505	235219.927	465.782	
	รวม	509	252537.618		
ภาษาถิ่นที่ใช้	ระหว่างกลุ่ม	4	1230.233	307.558	.618
	ภายในกลุ่ม	505	251436.041	497.893	
	รวม	509	252666.274		
ลำดับการเกิด	ระหว่างกลุ่ม	4	6833.605	1708.401	3.515**
	ภายในกลุ่ม	508	246875.036	485.975	
	รวม	512	253708.641		

จากตาราง 11 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตามตัวแปร 3 ตัวมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีอาชีพของพ่อ อาชีพของแม่ และลำดับการเกิดแตกต่างกัน มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลแตกต่างกัน ส่วนเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีภาษาถิ่นที่ใช้แตกต่างกัน มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน

เพื่อที่จะทราบความแตกต่างของความเชื่อในคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามตัวแปรอาชีพพ่อ อาชีพแม่ และลำดับการเกิด เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้วิธี Student Newman-Keuls ปรากฏผลดังตาราง 12 ถึง 14

ตาราง 12 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อในคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นรายคู่ ซึ่งพ่อมีอาชีพแตกต่างกัน

อาชีพพ่อ	ธุรกิจ (4)	รับราชการ (1)	รับจ้าง (3)	อื่น ๆ (5)	เกษตรกรรม (2)
\bar{x}	62.342	65.753	68.539	68.763	72.606
ธุรกิจ (4)	62.342	- 3.411	6.196	6.421	10.264*
รับราชการ (1)	65.753	-	2.786	3.101	6.853*
รับจ้าง (3)	68.539	-	-	0.225	4.068
อื่น ๆ (5)	68.763	-	-	-	3.843
เกษตรกรรม (2)	72.606	-	-	-	-

จากตาราง 12 แสดงว่าเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่พ่อมีอาชีพเกษตรกรรมมีความเชื่อในคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่พ่อมีอาชีพธุรกิจและอาชีพรับราชการ ส่วนเยาวชนที่พ่อมีอาชีพธุรกิจ รับราชการ ลูกจ้างและอื่น ๆ มีความเชื่อในคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน

ตาราง 13 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นรายคู่ ซึ่งแม่มีอาชีพแตกต่างกัน

อาชีพแม่	ข้าราชการ (1)	ธุรกิจ (4)	อื่น ๆ (5)	รับจ้าง (3)	เกษตรกร (2)
\bar{x}	62.849	63.706	64.625	66.593	77.015
รับราชการ (1)	62.849	- 0.857	1.777	3.744	14.166*
ธุรกิจ (4)	63.706	-	0.920	2.887	13.309*
อื่น ๆ (5)	64.625		-	1.968	12.390*
รับจ้าง (3)	66.593			-	10.422*
เกษตรกร (2)	77.015				-

จากตาราง 13 แสดงว่าเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่แม่มีอาชีพเกษตรกรมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่แม่มีอาชีพรับราชการ ธุรกิจ อื่น ๆ และรับจ้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนเยาวชนที่แม่มีอาชีพรับราชการ ธุรกิจ อื่น ๆ และรับจ้างมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 14 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นรายคู่ซึ่งมีลำดับการเกิดแตกต่างกัน

ลำดับการเกิด	คนที่ 3	คนที่ 2	คนที่ 1	คนที่ 4	คนที่ 5 ขึ้นไป
\bar{x}	64.991	65.258	66.874	68.216	77.085
คนที่ 3	64.991	- 0.267	1.883	3.225	12.094*
คนที่ 2	65.258	-	1.616	2.958	11.827*
คนที่ 1	66.874		-	1.342	10.211*
คนที่ 4	68.216			-	8.869*
คนที่ 5 ขึ้นไป	77.085				-

จากตาราง 14 แสดงว่าเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นลูกคนที่ 5 ขึ้นไป มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่เป็นลูกคนที่ 3 คนที่ 2 คนที่ 1 และคนที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนเยาวชนที่เป็นลูกคนที่ 3 คนที่ 2 คนที่ 1 และคนที่ 4 มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผล ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 15 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามตัวแปรด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล

ตัวแปร	n	\bar{x}	s	t
<u>ความรับผิดชอบ</u>				
ต่ำ	155	65.858	23.317	-.680
สูง	130	67.877	25.998	
<u>ความเชื่อมั่นในตนเอง</u>				
ต่ำ	8	32.750	29.596	-3.300*
สูง	483	67.437	22.381	
<u>ความคิดสร้างสรรค์</u>				
ต่ำ	142	69.599	22.949	1.930
สูง	154	64.500	22.429	
<u>ความมีเหตุผล</u>				
ต่ำ	120	75.058	24.466	4.770**
สูง	131	61.237	21.184	
<u>มนุษยสัมพันธ์</u>				
ต่ำ	162	68.648	25.850	0.910
สูง	124	66.210	19.409	
<u>บุคลิกด้านการบริการ</u>				
ต่ำ	108	64.982	25.471	0.060
สูง	125	64.792	21.030	

จากตาราง 15 ค่าสถิติผลการเปรียบเทียบคะแนนตามตัวแปร 2 ตัว มีนัยสำคัญ คือ ความเชื่อมั่นในตนเองและสวามีเหตุผล แสดงว่า เยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งจำแนกแต่ละคุณลักษณะดังกล่าวเป็นกลุ่มต่ำและกลุ่มสูง มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลแตกต่างกัน ส่วนผลการวิเคราะห์ของตัวแปร ความรับผิดชอบ ความคิดสร้างสรรค์ มนุษยสัมพันธ์ และบุคลิกด้านการบริการ กลุ่มต่ำและกลุ่มสูงมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 4 สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบ ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปรากฏผลดังตาราง 16 ถึง 20

ตาราง 16 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามตัวแปรเพศและเขตที่อยู่อาศัย

ตัวแปร	n	\bar{x}	s	t
<u>เพศ</u>				
ชาย	123	60.732	22.119	-1.010
หญิง	244	63.332	25.426	
<u>เขตที่อยู่อาศัย</u>				
ในเขตเทศบาล	153	57.941	23.746	-2.090*
นอกเขตเทศบาล	216	65.514	24.356	

จากตาราง 16 ค่าสถิติผลการเปรียบเทียบคะแนนของตัวแปรเขตที่อยู่อาศัย มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีเขตที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลต่างกัน ส่วนเยาวชนชายและหญิงมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน

ตาราง 17 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความเชื่อในคณิศวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของ
 เยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามตัวแปรอาชีพของพ่อ อาชีพ
 ของแม่ภาษาถิ่นที่ใช้และลำดับการเกิด

ตัวแปร	SOV	df	SS	MS	F
อาชีพของพ่อ	ระหว่างกลุ่ม	4	9732.760	2433.190	4.245**
	ภายในกลุ่ม	364	208653.630	573.224	
	รวม	368	218386.390		
อาชีพของแม่	ระหว่างกลุ่ม	4	6896.041	1724.010	2.959*
	ภายในกลุ่ม	363	211468.891	582.559	
	รวม	367	218364.932		
ภาษาถิ่นที่ใช้	ระหว่างกลุ่ม	1	529.273	529.273	0.894
	ภายในกลุ่ม	364	215540.585	592.145	
	รวม	365	216069.858		
ลำดับการเกิด	ระหว่างกลุ่ม	4	2069.083	517.271	0.869
	ภายในกลุ่ม	363	216048.472	595.175	
	รวม	367	218117.555		

จากตาราง 17 ค่าสถิติผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตามตัวแปรอาชีพของพ่ออาชีพ
 ของแม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่ง
 มีอาชีพของพ่อและอาชีพของแม่แตกต่างกัน มีความเชื่อในคณิศวบ้านที่ไม่มีเหตุผลแตกต่างกัน ส่วน
 เยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ใช้ภาษาถิ่นแตกต่างกันและลำดับการเกิดแตกต่างกัน มีความเชื่อ
 ในคณิศวบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน

เพื่อที่จะทราบความแตกต่างของความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามตัวแปรอาชีพของพ่อแม่ จึงได้เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้วิธี Student Newman - Keuls ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตาราง 18 และ 19

ตาราง 18 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นรายคู่ ซึ่งพ่อแม่อาชีพแตกต่างกัน

อาชีพของพ่อ		อื่น ๆ (5)	ธุรกิจ (4)	รับราชการ (1)	เกษตรกร (2)	รับจ้าง (3)
	\bar{x}	50.087	55.818	62.697	65.756	70.326
อื่น ๆ (5)	50.087	-	5.731	12.610	15.6689*	20.2356*
ธุรกิจ (4)	55.818		-	6.879	9.9377*	14.5044*
รับราชการ (1)	62.697			-	3.0592	7.6259
เกษตรกร (2)	65.756				-	4.5667
รับจ้าง (3)	70.323					-

จากตาราง 18 แสดงว่าเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่พ่อแม่อาชีพรับจ้าง มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่พ่อแม่อาชีพอื่น ๆ และอาชีพธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนเยาวชนที่พ่อแม่อาชีพเกษตรกรมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่พ่อแม่อาชีพอื่น ๆ และธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกัน สำหรับเยาวชนที่พ่อแม่อาชีพอื่น ๆ อาชีพธุรกิจ และอาชีพรับราชการมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน

ตาราง 19 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นรายคู่ ซึ่งแม่มีอาชีพแตกต่างกัน

อาชีพของแม่	ธุรกิจ (4)	รับราชการ (1)	อื่น ๆ (5)	เกษตรกรรม (2)	รับจ้าง (3)
\bar{x}	57.009	59.139	60.761	66.132	68.929
ธุรกิจ (4)	57.009	- 2.130	3.752	9.122*	11.919*
รับราชการ (1)	59.139	-	1.622	6.993	9.790*
อื่น ๆ (5)	60.761	-	-	5.371	8.168
เกษตรกรรม (2)	66.132	-	-	-	2.797
รับจ้าง (3)	68.929	-	-	-	-

จากตาราง 19 แสดงว่าเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่แม่มีอาชีพเกษตรกรรมมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่แม่มีอาชีพธุรกิจ ส่วนเยาวชนที่แม่มีอาชีพธุรกิจ รับราชการ และอื่น ๆ มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวนตามความรับผิดชอบ และความเชื่อมั่นในตนเอง ปรากฏผลดังตาราง 20

ตาราง 20 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเชื่อในคณาจารย์ที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตามตัวแปรด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล

ตัวแปร	n	\bar{x}	s	t
<u>ความรับผิดชอบ</u>				
ต่ำ	110	60.282	24.718	-.050
สูง	111	60.441	24.429	
<u>ความเชื่อมั่นในตนเอง</u>				
ต่ำ	102	67.931	25.838	2.780**
สูง	98	57.714	26.169	
<u>ความคิดสร้างสรรค์</u>				
ต่ำ	94	62.340	25.359	0.200
สูง	92	61.587	25.874	
<u>ความมีเหตุผล</u>				
ต่ำ	96	67.813	26.156	2.630**
สูง	96	58.052	25.241	
<u>มนุษยสัมพันธ์</u>				
ต่ำ	113	58.947	25.271	-1.590
สูง	106	64.217	23.876	
<u>บุคลิกด้านการบริการ</u>				
ต่ำ	95	60.695	25.771	-0.620
สูง	85	63.118	26.571	

จากตาราง 20 ค่าสถิติผลการเปรียบเทียบคะแนนตามตัวแปร 2 ตัว มีนัยสำคัญ คือ ความเชื่อมั่นในตนเองกับความมีเหตุผล แสดงว่า เยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งจำแนกแต่ละคุณลักษณะดังกล่าวเป็นกลุ่มต่ำและกลุ่มสูงมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลแตกต่างกัน ส่วนผลการวิเคราะห์ตามตัวแปรความรับผิดชอบ ความคิดสร้างสรรค์ มนุษยสัมพันธ์ บุคลิกด้านการบริการ กลุ่มต่ำและกลุ่มสูงมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน

วัตถุประสงค์ข้อ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผล

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ได้วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจากปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล กับความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิเคราะห์ปรากฏ ดังตาราง 21 สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปรากฏผลดังตาราง 22 และสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปรากฏผลดังตาราง 23

ตาราง 21 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลกับความเชื่อในคติชาวยุคใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพคนออกเงินแห่งใหม่ที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตัวแปร	การยอมรับ				ความ รับผิดชอบ	ความ เชื่อมั่น	ความคิด สร้างสรรค์	ความมี เหตุผล	มนุษยสัมพันธ์	บุคลิกด้าน การบริการ
	แบบเข้มงวด	แบบประชาธิปไตย	แบบสบาย	การยอมรับ						
- การยอมรับ										
แบบเข้มงวด	-									
แบบประชาธิปไตย	- .546	-								
แบบสบาย	.682	.094	-							
ความรับผิดชอบ	-.072	.180	.045	-						
ความเชื่อมั่น	-.097	.138	.119	-.310	-					
ความคิดสร้างสรรค์	-.028	.057	.016	.044	.163	-				
ความมีเหตุผล	-.079	.219	-.011	.109	.151	.331	-			
มนุษยสัมพันธ์	-.000	.081	.071	.006	.072	-.014	.007	-		
บุคลิกด้านการบริการ	-.032	.101	.074	.087	.038	.066	.218	.146	-	
ความเชื่อ	.094	-.019	.057	.190*	-.221*	-.261*	-.178*	.018	.107	-

จากตาราง 21 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรกับความสัมพันธ์กับความเชื่อในคติชาวยุคใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพคนออกเงินแห่งใหม่ที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ระหว่าง -.261 กับ .190 โดยที่ความคิดสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์สูงสุดกับความเชื่อ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทางลบเท่ากับ -.261 รองลงมาคือความเชื่อมั่นในตนเอง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทางลบ เท่ากับ -.221 ส่วนความรับผิดชอบต่อสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกเท่ากับ .190

ตาราง 22 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลกับความเชื่อในคตินิยมที่เชื่อในคตินิยมที่ยาวนานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตัวแปร	การยอมรับเลี้ยงดู									
	แบบเข้มงวด	แบบประชาธิปไตย	แบบสบาย	ความรับผิดชอบ	ความเชื่อมั่น	ความคิดสร้างสรรค์	ความมีเหตุผล	มนุษยสัมพันธ์	บุคลิกด้าน	ความเชื่อ
- การยอมรับเลี้ยงดู										
แบบเข้มงวด	-									
แบบประชาธิปไตย	-.489	-								
แบบสบาย	-.534	.062	-							
ความรับผิดชอบ	.038	.197	.264	-						
ความเชื่อมั่น	-.022	.201	.151	.046	-					
ความคิดสร้างสรรค์	-.088	.156	-.089	-.022	.005	-				
ความมีเหตุผล	-.070	-.070	.193	.089	-.029	-.478	-			
มนุษยสัมพันธ์	-.032	.225	.009	.117	.056	.344	-.424	-		
บุคลิกด้านการบริการ	.010	.104	.149	.166	.099	-.053	.050	.091	-	
ความเชื่อ	.228 *	-.062	.038	.174 *	-.084	-.068	-.139 *	.027	.025	-

จากตาราง 22 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อในคตินิยมที่ยาวนานภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ระหว่าง -.139 กับ .228 การยอมรับเลี้ยงดูแบบเข้มงวดมีความสัมพันธ์สูงที่สุดกับความเชื่อ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .228 รองลงมาคือความรับผิดชอบต่อผู้ปกครองสัมพันธ์เท่ากับ .174 ส่วนความมีเหตุผลมีความสัมพันธ์เท่ากับ -.139

ตาราง 23 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลกับความเชื่อในเดิชาว่าบ้านที่ ไม่มี ผลผลของเงยาวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ตัวแปร	การอบรมเลี้ยงดู				ความ เชื่อมั่น	ความคิด สร้างสรรค์	ความมี เหตุผล	มนุษยสัมพันธ์ บุคลิกด้าน การบริการ	ความเชื่อ
	แบบเข้มงวด	แบบประชาธิปไตย	แบบสบาย	รับผิดชอบ					
- การอบรมเลี้ยงดู									
แบบเข้มงวด	-								
แบบประชาธิปไตย	- .506	-							
แบบสบาย	- .573	.190	-						
ความรับผิดชอบ	.075	.179	.303	-					
ความเชื่อมั่น	- .105	.222	.225	- .176	-				
ความคิดสร้างสรรค์	- .053	- .014	.068	.000	.080	-			
ความมีเหตุผล	.013	- .008	.002	- .048	.143	.119	-		
มนุษยสัมพันธ์	.031	.042	.186	.164	.081	.022	- .076	-	
บุคลิกด้านบริการ	.060	.148	.077	.166	.110	.013	.028	.083	-
ความเชื่อ	.103*	.028	.068	.112*	- .127*	- .222	- .178*	.101*	.042

จากตาราง 23 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อในเดิชาว่าบ้านที่ ไม่มี ผลผลของเงยาวภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อยู่ระหว่าง -.178 กับ .112 โดยที่ความมีเหตุผลมีความสัมพันธ์สูงสุดกับความเชื่อ คือ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ -.178
รองลงมา ได้แก่ความเชื่อมั่น ในตนเอง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทางลบ เท่ากับ -.127 ส่วนความรับผิดชอบมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .112

วัตถุประสงค์ข้อ 4 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผล

ผลการวิเคราะห์หากกลุ่มตัวแปรที่จะใช้เป็นตัวพยากรณ์จากตัวแปร 9 ตัว ด้านสภาพแวดล้อมและด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล สำหรับเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปรากฏดังตาราง 24

ตาราง 24 อำนาจพยากรณ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้พยากรณ์ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตัวแปร/ตัวพยากรณ์	R	R ²
ความคิดสร้างสรรค์	.261**	.068
ความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ	.330**	.109
ความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่น	.352**	.124
ความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่น บุคลิกด้านการบริการ	.370**	.137
ความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่น บุคลิกด้านการบริการ ความมีเหตุผล	.391**	.153

จากตาราง 24 แสดงว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นตัวพยากรณ์ที่มีความสำคัญมาก และเมื่อเพิ่มตัวแปรทีละตัว กล่าวคือ เพิ่มตัวแปรความรับผิดชอบ อำนาจพยากรณ์เพิ่มขึ้นเป็น .109 หรือร้อยละ 10.9 ถัดมาเพื่อเพิ่มตัวแปร ความเชื่อมั่น อำนาจพยากรณ์สูงขึ้นเป็น .124 หรือร้อยละ 12.4 และเมื่อเพิ่มตัวแปรบุคลิกด้านการบริการ ก็กับความมีเหตุผลเข้าไปจะเพิ่มขึ้นเป็น .137 หรือร้อยละ 13.7 และเป็น .153 หรือร้อยละ 15.3 ตามลำดับ ดังนั้นตัวแปร 5 ตัว คือ ความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง บุคลิกด้านการบริการ และความมีเหตุผล จึงเป็นกลุ่มตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดีที่สุด

ตัวแปรทั้ง 5 ตัวที่พยากรณ์ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถเข้าสู่สมการได้โดยแต่ละตัวมีค่าสถิติ ปรากฏดังตาราง 25

ตาราง 25 ค่าสถิติของตัวพยากรณ์ 5 ตัวที่ใช้พยากรณ์ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตัวแปร/ตัวพยากรณ์	b	S.E.b	β	F
ความคิดสร้างสรรค์	-.212	.317	-1.210	23.172**
ความรับผิดชอบ	.164	.150	.44	19.240**
ความเชื่อมั่น	-.120	.119	-.255	14.826**
บุคลิกด้านการบริการ	0.142	.418	1.107	12.465**
ความมีเหตุผล	-.138	.130	-.316	11.302**
R = .391				
R ² = .153				
S.E. est = 19.732				
d = 86.834				

จากตาราง 25 ตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด 5 ตัว ซึ่งใช้พยากรณ์ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง บุคลิกด้านการบริการ และความมีเหตุผล โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ในการพยากรณ์เท่ากับ -1.210 , 0.444 , 0.255 , 1.107 และ -0.316 ตามลำดับ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวเกณฑ์กับตัวพยากรณ์เท่ากับ .391 ค่าความเคลื่อนเนื่องจากการพยากรณ์เท่ากับ 19.732 สามารถอธิบายความแปรปรวนของความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ร้อยละ 15.293 หรือมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 15.293 นั่นเอง

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 4 สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผลการวิเคราะห์หากกลุ่มตัวแปรที่จะใช้เป็นตัวพยากรณ์ จากตัวแปร 9 ตัว ด้านสภาพแวดล้อมและด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล สำหรับเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตาราง 26

ตาราง 26 อำนาจพยากรณ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้พยากรณ์ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตัวแปร/ตัวพยากรณ์	R	R ²
เข็มงวด	.228**	.052
เข็มงวด สบาย	.297**	.088
เข็มงวด สบาย เหตุผล	.338**	.114
เข็มงวด สบาย เหตุผล เชื้อมั่น	.359**	.129
เข็มงวด สบาย เหตุผล เชื้อมั่น ประชาธิปไตย	.385**	.148
เข็มงวด สบาย เหตุผล เชื้อมั่น ประชาธิปไตย มนุษยสัมพันธ์	.406**	.165
เข็มงวด สบาย เหตุผล เชื้อมั่น ประชาธิปไตย มนุษยสัมพันธ์ สร้างสรรค์	.417**	.174

จากตาราง 26 แสดงว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเข็มงวดเป็นตัวพยากรณ์ที่สำคัญมาก และเมื่อเพิ่มตัวแปรทีละตัว กล่าวคือ เพิ่มตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบตามสบาย อำนาจพยากรณ์เพิ่มขึ้นเป็น .088 หรือร้อยละ 8.8 ถัดมาเมื่อเพิ่มตัวแปรความมีเหตุผล อำนาจพยากรณ์เพิ่มขึ้นเป็น .114 หรือร้อยละ 11.4 และเมื่อเพิ่มตัวแปรความเชื้อมั่นในตนเอง การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มนุษยสัมพันธ์ และความคิดสร้างสรรค์ อำนาจพยากรณ์ก็เพิ่มขึ้น .129, .148, .165 และ .174 ตามลำดับ ดังนั้นตัวแปร 7 ตัว คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข็มงวด แบบตามสบาย ความมีเหตุผล ความเชื้อมั่น การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มนุษยสัมพันธ์และความคิดสร้างสรรค์ จึงเป็นกลุ่มตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดีที่สุด

ตัวแปรทั้ง 7 ตัว ที่พยากรณ์ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถเข้าสู่สมการได้โดยแต่ละตัวมีค่าสถิติปรากฏดังตาราง 27

ตาราง 27 ค่าสถิติของตัวพยากรณ์ 7 ตัว ที่ใช้ในการพยากรณ์ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตัวแปร/ตัวพยากรณ์	b	S.E.b	β	F
แบบเข้มงวด	.485	.946	7.830	28.505**
แบบสบาย	.354	.579	3.916	24.981**
ความมีเหตุผล	-.271	.100	-.553	22.142**
ความเชื่อมั่น	-.170	.094	-.375	19.067**
แบบประชาธิปไตย	.215	.731	3.055	17.893**
มนุษยสัมพันธ์	-.129	.350	-.971	16.893**
ความคิดสร้างสรรค์	-.111	.100	-.236	15.410**

R = .41715
R² = .17402
S.E. est = 20.78926
d = 28.92664

จากตาราง 27 ตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด 7 ตัว ที่ใช้พยากรณ์ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด การอบรมเลี้ยงดูแบบตามสบาย ความมีเหตุผล ความเชื่อมั่นในตนเอง การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มนุษย์สัมพันธ์ และความคิดสร้างสรรค์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ในการพยากรณ์เท่ากับ 7.831, 3.916, -.553, -.375, 3.055, -.971 และ -.236 ตามลำดับ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวเกณฑ์กับตัวพยากรณ์เท่ากับ .417 ค่าความคลาดเคลื่อนเนื่องจากการพยากรณ์เท่ากับ 20.789 สามารถอธิบายความแปรปรวนของความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลได้ร้อยละ 17.40 หรือมีอำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 17.40 นั่นเอง

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 4 สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ผลการวิเคราะห์หากกลุ่มตัวแปรที่จะใช้เป็นตัวพยากรณ์จากตัวแปร 9 ตัว ด้านสภาพแวดล้อม และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล สำหรับเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปรากฏผลดังตาราง 28

ตาราง 28 อำนาจพยากรณ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้พยากรณ์ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ตัวแปร/ตัวพยากรณ์	R	R ²
ความมีเหตุผล	.178**	.032
ความมีเหตุผล แบบเข้มงวด	.209**	.044
ความมีเหตุผล แบบเข้มงวด แบบสบาย	.264**	.070
ความมีเหตุผล แบบเข้มงวด แบบสบาย ความเชื่อมั่น	.292**	.085
ความมีเหตุผล แบบเข้มงวด แบบสบาย ความเชื่อมั่น แบบประชาธิปไตย	.330**	.109

จากตาราง 28 แสดงความมีเหตุผล เป็นตัวพยากรณ์ความเชื่อ ที่มีความสำคัญมากและเมื่อเพิ่มตัวแปรทีละตัว กล่าวคือ เพิ่มตัวแปร การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด อำนาจพยากรณ์เพิ่มขึ้นจาก .032 เป็น .044 หรือร้อยละ 4.4 และเมื่อเพิ่มตัวแปรการอบรมเลี้ยงดูแบบตามสบาย อำนาจพยากรณ์เพิ่มเป็น .070 หรือร้อยละ 7.00 เมื่อเพิ่มตัวแปรความเชื่อมั่นในตนเอง อำนาจพยากรณ์เพิ่มเป็น .085 หรือร้อยละ 8.50 และเมื่อเพิ่มการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อำนาจพยากรณ์เพิ่มเป็น .109 หรือร้อยละ 10.9 ดังนั้นตัวแปร 5 ตัว คือ ความมีเหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด การอบรมเลี้ยงดูแบบตามสบาย ความเชื่อมั่นในตนเอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จึงเป็นกลุ่มตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ดีที่สุด

ถ้าจะเรียงลำดับที่ของตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ดีที่สุด ปรากฏผลดังตาราง 29

ตาราง 29 อํานาจพยากรณ์ของตัวแปรที่พยากรณ์ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ตัวแปร/ตัวพยากรณ์	R	R ²
ความมีเหตุผล	.178**	.032
การอบรมเลี้ยงดู		
แบบเข้มงวด	.209**	.044
แบบสบาย	.264**	.070
ความเชื่อมั่นในตนเอง	.292**	.085
แบบประชาธิปไตย	.330**	.109

จากตาราง 29 ค่าสถิติมีนัยสำคัญทุกค่า กล่าวคือ ความมีเหตุผลมีอํานาจพยากรณ์ที่ดีที่สุดในการพยากรณ์ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ตัวแปรที่มีอํานาจพยากรณ์ที่ตรงลงมาได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด การอบรมเลี้ยงดูแบบตามสบาย ความเชื่อมั่นในตนเอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยตามลำดับ

ตัวแปรทั้ง 5 ตัวที่พยากรณ์ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สามารถเข้าสู่สมการได้โดยแต่ละตัวมีค่าสถิติ ปรากฏดังตาราง 30

ตาราง 30 ค่าสถิติของตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุดซึ่งใช้ในการพยากรณ์ความเชื่อในคณิศวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ตัวแปร/ตัวพยากรณ์	b	S.E.b	β	F
ความมีเหตุผล	-.157	.191	-.597	12.004**
แบบเข้มงวด	.338	1.343	6.477	8.406**
แบบสบาย	.265	.816	3.448	9.144**
ความเชื่อมั่นในตนเอง	.169	.129	-.415	8.547**
แบบประชาธิปไตย	.185	1.013	3.148	8.932**

R = .330
 $R^2 = .109$
 S.E. est = 23.494
 t = 19.311

จากตาราง 30 ตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด 5 ตัว ที่ใช้พยากรณ์ความเชื่อในคณิศวบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ ความมีเหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด การอบรมเลี้ยงดูแบบตามสบาย ความเชื่อมั่นในตนเอง และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ในการพยากรณ์เท่ากับ -.597, 6.477, 3.484, -.415 และ 3.148 ตามลำดับ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวเกณฑ์กับตัวพยากรณ์เท่ากับ .330 ค่าความคลาดเคลื่อนเนื่องจากการพยากรณ์เท่ากับ 23.494 สามารถอธิบายความแปรปรวนของความเชื่อในคณิศวบ้านที่ไม่มีเหตุผลนี้ ได้ร้อยละ 10.90 หรือมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 10.90

สรุป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. เยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลในระดับพอสมควร ส่วนเยาวชนที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลในระดับค่อนข้างน้อยทั้งสองชั้นหรืออาจกล่าวได้ว่า ยิ่งระดับการศึกษาสูงขึ้น ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลมีแนวโน้มยิ่งลดลง

2. เยาวชนที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไม่ว่าจะจำแนกตามเพศ เขตที่อยู่อาศัย อาชีพของพ่อ อาชีพของแม่ ภาษาถิ่นที่ใช้ ลำดับที่เกิด ความมีเหตุผล มนุษยสัมพันธ์ บุคลิกด้านการบริการ มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อจำแนกตามความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเองและความคิดสร้างสรรค์ มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลแตกต่างกัน กล่าวคือ เยาวชนที่มีความรับผิดชอบสูงมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่มีการรับผิดชอบต่ำ และเยาวชนที่เชื่อมั่นในตนเองต่ำ และที่มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำ มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่เชื่อมั่นในตนเองสูงและมีความคิดสร้างสรรค์สูง

3. เยาวชนที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไม่ว่าจะจำแนกตามเพศ ภาษาถิ่นที่ใช้ ความรับผิดชอบ ความคิดสร้างสรรค์ มนุษยสัมพันธ์ และบุคลิกด้านการบริการ มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อจำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย อาชีพของพ่อ อาชีพของแม่ และลำดับที่เกิดแล้ว มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลแตกต่างกัน กล่าวคือ เยาวชนที่พ่อแม่มีอาชีพเกษตรกรรมมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่พ่อแม่มีอาชีพธุรกิจและรับราชการ ส่วนเยาวชนที่พ่อแม่มีอาชีพเกษตรกรรมกับที่พ่อแม่มีอาชีพรับจ้าง และอาชีพอื่น ๆ มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน

เยาวชนที่แม่มีอาชีพเกษตรกรรมมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่แม่มีอาชีพรับราชการ ธุรกิจ อาชีพอื่น ๆ และรับจ้าง ส่วนเยาวชนที่แม่มีอาชีพรับราชการ ธุรกิจ อาชีพอื่น ๆ และรับจ้างมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน

เยาวชนที่เกิดตั้งแต่ลำดับที่ 5 ขึ้นไป มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่เกิดในลำดับที่ 3, 2, 1 และ 4 ส่วนเยาวชนที่เกิดในลำดับที่ 3, 2, 1 และ 4 มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน

นอกจากนั้น เยาวชนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงมีความเชื่อในคตินชาบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองต่ำ และเยาวชนที่มีความมีเหตุผลต่ำมีความเชื่อในคตินชาบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่มีความมีเหตุผลสูง

4. เยาวชนที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไม่ว่าจะจำแนกตามเพศ ภาษาถิ่นที่ใช้ ลำดับที่การเกิด ความคิดสร้างสรรค์ มนุษยสัมพันธ์ และบุคลิกด้านการบริการ มีความเชื่อในคตินชาบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อจำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย อาชีพของพ่อ อาชีพของแม่ ความเชื่อมั่นในตนเอง และความมีเหตุผล แล้วพบว่ามีความเชื่อในคตินชาบ้านที่ไม่มีเหตุผลแตกต่างกัน กล่าวคือ

เยาวชนที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล มีความเชื่อในคตินชาบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าผู้ที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาล

เยาวชนที่พ่อแม่มีอาชีพรับจ้าง มีความเชื่อในคตินชาบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่า เยาวชนที่พ่อแม่มีอาชีพอื่น ๆ และอาชีพธุรกิจ เยาวชนที่พ่อแม่มีอาชีพเกษตรกรรมมีความเชื่อในคตินชาบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าอาชีพอื่น ๆ และอาชีพธุรกิจ ส่วนเยาวชนที่พ่อแม่มีอาชีพรับจ้างกับเยาวชนที่พ่อแม่มีอาชีพเกษตรกรรม มีความเชื่อในคตินชาบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน

เยาวชนที่แม่มีอาชีพเกษตรกรรม มีความเชื่อในคตินชาบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่แม่มีอาชีพธุรกิจ ส่วนเยาวชนที่แม่มีอาชีพรับจ้างกับเยาวชนที่แม่มีอาชีพเกษตรกรรม มีความเชื่อในคตินชาบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน

เยาวชนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองต่ำมีความเชื่อในคตินชาบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง

เยาวชนที่มีความมีเหตุผลต่ำมีความเชื่อในคตินชาบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่มีความมีเหตุผลสูง

5. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อในคตินชาบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความมีเหตุผล ซึ่งสัมพันธ์ในทางลบและความรับผิดชอบซึ่งสัมพันธ์ในทางบวก ส่วนของเยาวชนที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ ความมีเหตุผล ซึ่งสัมพันธ์กันในทางลบ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด ความรับผิดชอบ มีความสัมพันธ์ในทางบวก และของเยาวชนที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ ความมีเหตุผล ความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งสัมพันธ์ในทางลบ ส่วนความรับผิดชอบ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด และมนุษยสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์ในทางบวก

6. ตัวแปรตัววัดที่ใช้เป็นตัวพยากรณ์ความเชื่อในคติชาวจีนที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง บุคลิกด้านการบริการ และความมีเหตุผล ตามลำดับ ส่วนของเยาวชนที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด การอบรมเลี้ยงดูแบบตามสบาย ความมีเหตุผล ความเชื่อมั่นในตนเอง การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มนุษยสัมพันธ์ และความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ ของเยาวชนที่เรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ ความมีเหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด การอบรมเลี้ยงดูแบบตามสบาย ความเชื่อมั่นในตนเองและการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ตามลำดับ

บทที่ 5

บทสรุปและอภิปรายผล

ความเป็นมา

โครงการวิจัยเรื่องนี้ เป็นโครงการมหาวิทยาลัยสนับสนุนงานพัฒนาโครงการน้ำพระทัย จากในหลวง ในแผนงานพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านการศึกษา ปี พ.ศ. 2533 คุณภาพชีวิตมีความหมายครอบคลุมเรื่องราวที่เกี่ยวกับชีวิตหลายด้าน อาทิ สุขภาพพลานามัย อาหารการกิน ความสะดวกสบายที่อยู่อาศัย ความเจริญงอกงามทางด้านความคิด หรือด้านสมรรถภาพสมอง ด้านจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทางด้านความเชื่อ ความรู้สึก บ้านเมืองหรือสังคมไทยจะเจริญก้าวหน้าไปได้มากน้อยเพียงไร ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ หลายอย่าง แต่ถ้าหากได้พัฒนาจิตใจของคนให้ก้าวทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย และสังคมโลก ได้มากเท่าไรก็ยิ่งเป็นส่วนสนับสนุนการพัฒนาบ้านเมืองหรือสังคมไทย ได้มากเพียงนั้น

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน หรือสังคม ในเรื่องความเชื่อ ความศรัทธามีให้เห็นและรู้ได้จากสื่อมวลชนบ่อย ๆ อาทิ ศาสดาที่ฝังดินไม่เนาเปื่อย ก็เชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สัตว์น้ำบางชนิดมีสีสรรแปลกก็เชื่อว่า น้ำที่สัตว์นั้นอาศัยอยู่เป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์สามารถใช้รักษาโรคภัยต่าง ๆ ได้ ถ้าหากประชากรของประเทศยังมีความเชื่อในลักษณะที่กล่าวนี้ จิตใจก็จะหมกมุ่นกับสิ่งเหลวไหลและงมงาย ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการยอมรับนวัตกรรม และเทคโนโลยีอันเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาประเทศในปัจจุบันได้ จากแนวคิดดังกล่าวนี้จึงเป็นที่มาของโครงการวิจัยเรื่องนี้

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเชื่อในคติน้ำบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของความเชื่อในคติน้ำบ้านที่ไม่มีเหตุผล ตามตัวแปรด้านชีวสังคม ด้านสภาพแวดล้อม และด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเชื่อในคติน้ำบ้านที่ไม่มีเหตุผล
4. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อในคติน้ำบ้านที่ไม่มีเหตุผล
5. เพื่อพัฒนารูปแบบหรือกลวิธีในการเปลี่ยนความเชื่อในคติน้ำบ้านที่ไม่มีเหตุผล

วิธีดำเนินการ

การดำเนินการศึกษาในเรื่องนี้ ดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอน คือ

- ขั้นที่ 1 เป็นการวิจัยนำร่อง (Pilot Study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาขอบเขตของตัวแปรตาม และสาเหตุที่ทำให้มีความเชื่อเช่นนั้น
- ขั้นที่ 2 เป็นการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเชื่อในคตชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผล
- ขั้นที่ 3 เป็นการพัฒนาารูปแบบ หรือกลวิธีในการเปลี่ยนความเชื่อ

กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาขั้นที่ 1 ตัวอย่างที่ใช้ศึกษาเป็นบุคคลในอาชีพต่าง ๆ รวม 107 ราย การศึกษาขั้นที่ 2 เป็นเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 320 คน ที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 522 คน และที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 370 คน การสุ่มตัวอย่าง ใช้สุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กับใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) และการศึกษาในขั้นที่ 3 เป็นการระดมสมองจากผู้ชำนาญการสาขาวิชาทางด้านสังคมวิทยา จิตวิทยา และการศึกษา รวม 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถาม 1 ชุด คือแบบสอบถามความเชื่อในคตชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผล มี 5 ตอน คือ ภูมิหลังของนักเรียน วิธีการอบรมเลี้ยงดู ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง และความเชื่อในคตชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผล นอกจากนั้นมีแบบทดสอบอีก 4 ชุด รวม 5 ฉบับ คือ แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ แบบทดสอบอุปมาอุปไมย แบบทดสอบไม่เข้าพวก แบบทดสอบวัดมนุษยสัมพันธ์ และแบบทดสอบวัดบุคลิกด้านการบริการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่ออธิบายสรุปผลใช้โปรแกรม SPSS/PC+ เพื่อคำนวณค่าสถิติพื้นฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ค่าความแปรปรวน และค่าถดถอยพหุคูณ โดยตั้งระดับนัยสำคัญทางสถิติสำหรับการวิจัยครั้งนี้ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. เยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลในระดับพอสมควร ส่วนเยาวชนที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลในระดับค่อนข้างน้อยทั้งสองชั้นซึ่งมีข้อสังเกตว่า ผู้มีการศึกษาสูงขึ้น มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลน้อยกว่าผู้มีการศึกษาดำ
 2. เยาวชนที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไม่ว่าจะจำแนกตามเพศ เขตที่อยู่อาศัย อาชีพของพ่อ อาชีพของแม่ ภาษาถิ่นที่ใช้ ลำดับที่เกิด ความมีเหตุผล มนุษยสัมพันธ์ บุคลิกด้านการบริการ มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อจำแนกตามความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเองและความคิดสร้างสรรค์ มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลแตกต่างกัน กล่าวคือ เยาวชนที่มีความรับผิดชอบสูงมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่มีการรับผิดชอบต่ำ และเยาวชนที่ความเชื่อมั่นในตนเองต่ำ และที่มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำ มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่ความเชื่อมั่นในตนเองสูงและมีความคิดสร้างสรรค์สูง
 3. เยาวชนที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไม่ว่าจะจำแนกตามเพศ ภาษาถิ่นที่ใช้ ความรับผิดชอบ ความคิดสร้างสรรค์ มนุษยสัมพันธ์ และบุคลิกด้านการบริการ มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อจำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย อาชีพของพ่อ อาชีพของแม่ และลำดับที่เกิดแล้ว มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลแตกต่างกัน กล่าวคือ เยาวชนที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล เยาวชนที่พ่อแม่มีอาชีพเกษตรกรรมมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่พ่อแม่มีอาชีพธุรกิจและรับราชการ ส่วนเยาวชนที่พ่อแม่มีอาชีพเกษตรกรรมกับที่พ่อแม่มีอาชีพรับจ้าง และอาชีพอื่น ๆ มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน
- เยาวชนที่แม่มีอาชีพเกษตรกรรมมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่แม่มีอาชีพรับราชการ ธุรกิจ อาชีพอื่น ๆ และรับจ้าง ส่วนเยาวชนที่แม่มีอาชีพรับราชการ ธุรกิจ อาชีพอื่น ๆ และรับจ้างมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน
- เยาวชนที่เกิดตั้งแต่ลำดับที่ 5 ขึ้นไป มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่เกิดในลำดับที่ 3, 2, 1 และ 4 ส่วนเยาวชนที่เกิดในลำดับที่ 3, 2, 1 และ 4 มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ เยาวชนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงมีความเชื่อในคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองต่ำ และเยาวชนที่มีความมีเหตุผลต่ำมีความเชื่อในคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่มีความมีเหตุผลสูง

4. เยาวชนที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไม่ว่าจะจำแนกตามเพศ ภาษาถิ่นที่ใช้ ลำดับที่การเกิด ความคิดสร้างสรรค์ มนุษยสัมพันธ์ และบุคลิกด้านการบริการ มีความเชื่อในคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อจำแนกตามเขตที่อยู่อาศัย อาชีพของพ่อ อาชีพของแม่ ความเชื่อมั่นในตนเอง และความมีเหตุผล แล้วพบว่ามีความเชื่อในคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผลแตกต่างกัน กล่าวคือ

เยาวชนที่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล มีความเชื่อในคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าผู้ที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาล

เยาวชนที่พ่อแม่มีอาชีพรับจ้าง มีความเชื่อในคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่า เยาวชนที่พ่อแม่มีอาชีพอื่น ๆ และอาชีพธุรกิจ เยาวชนที่พ่อแม่มีอาชีพเกษตรกรรมมีความเชื่อในคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าอาชีพอื่น ๆ และอาชีพธุรกิจ ส่วนเยาวชนที่พ่อแม่มีอาชีพรับจ้างกับเยาวชนที่พ่อแม่มีอาชีพเกษตรกรรม มีความเชื่อในคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน

เยาวชนที่แม่มีอาชีพเกษตรกรรม มีความเชื่อในคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่แม่มีอาชีพธุรกิจ ส่วนเยาวชนที่แม่มีอาชีพรับจ้างกับเยาวชนที่แม่มีอาชีพเกษตรกรรม มีความเชื่อในคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผลไม่แตกต่างกัน

เยาวชนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองต่ำมีความเชื่อในคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง

เยาวชนที่มีความมีเหตุผลต่ำมีความเชื่อในคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่มีความมีเหตุผลสูง

5. ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อในคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความมีเหตุผลซึ่งสัมพันธ์ในทางลบและความรับผิดชอบซึ่งสัมพันธ์ในทางบวก ส่วนของเยาวชนที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ ความมีเหตุผล ซึ่งสัมพันธ์กันในทางลบ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด ความรับผิดชอบ มีความสัมพันธ์ในทางบวก และของเยาวชนที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ ความมีเหตุผล ความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งสัมพันธ์ในทางลบ ส่วนความรับผิดชอบ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดและมนุษยสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์ในทางบวก

6. ตัวแปรตัวชี้ที่ใช้เป็นตัวพยากรณ์ความเชื่อในคตินิวตันที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง บุคลิกด้านการบริการ และความมีเหตุผล ตามลำดับ ส่วนของเยาวชนที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด การอบรมเลี้ยงดูแบบตามสบาย ความมีเหตุผล ความเชื่อมั่นในตนเอง การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มนุษย์สัมพันธ์ และความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับของเยาวชนที่เรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ ความมีเหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด การอบรมเลี้ยงดูแบบตามสบาย ความเชื่อมั่นในตนเองและการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยตามลำดับ

อภิปรายผล

จากคำสรุปดังกล่าว มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ระดับการศึกษา ระดับการศึกษาน่าจะมีความสัมพันธ์กับความเชื่อในคตินิวตันที่ไม่มีเหตุผลของเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กล่าวคือผู้ที่มีการศึกษาสูงจะเชื่อในสิ่งที่ได้ตรงแล้วว่ามีเหตุผล หรือคิดก่อนที่จะเชื่อ ดังคำสอนของพระพุทธองค์ที่ได้กล่าวไว้ในกาลามสูตร และจากผลการวิจัยของสุโท เจริญสุข ก็ได้ชี้ว่า ผู้ที่ผ่านการศึกษาระดับสูง ย่อมรู้มาก คิดมาก ทัศนคติด้านความเชื่อจึงเป็นไปได้ดีกว่าผู้ผ่านการศึกษาระดับต่ำ ดังนั้นการศึกษาจึงมีบทบาทในการพัฒนากำลังคนของประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งทุก ๆ คนก็ยอมรับ หลายประเทศ เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี จัดการศึกษาภาคบังคับถึงมัธยมศึกษา จึงทำให้ประชาชนมีคุณภาพดีกว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติก็ได้ตระหนักในความสำคัญของการศึกษาของประชาชน และได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับที่ 7 เพื่อขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้สูงขึ้นจาก 6 ปี เป็น 9 ปี แต่การดำเนินงานดังกล่าวยังดำเนินไปได้ล่าช้าเนื่องจากเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ หลายด้าน เช่น งบประมาณ กำลังคน ฯลฯ อย่างไรก็ตามหากรัฐให้ความสำคัญและยอมรับ ก็มั่นใจได้ว่าระดับการศึกษาของประชาชนไทยสูงขึ้น และจะช่วยลดความเชื่อในคตินิวตันที่ไม่มีเหตุผลลงไปได้ ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าผู้ที่เรียนในระดับชั้นสูงกว่า มีความเชื่อในคตินิวตันที่ไม่มีเหตุผลน้อยกว่า จึงสนับสนุนความสำคัญของการศึกษาที่จัดให้แก่ประชาชน

พ่อแม่ผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อความเชื่อของบุตรหลาน หรือเยาวชน พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็ก ถ่ายทอดวัฒนธรรมความเชื่อต่าง ๆ แก่เด็กทั้งทางตรงและทางอ้อม พฤติกรรมของเด็กที่ปรากฏให้เห็น จะสะท้อนถึงพฤติกรรมของพ่อแม่ผู้ปกครองได้ชัดเจน เช่น ภาษาพูด การทักทาย ความคิด ความเชื่อต่าง ๆ พ่อแม่ผู้ปกครองทุกคนมีความคาดหวังต่อความสำเร็จก้าวหน้าของบุตรหลาน ดังนั้นจะพยายามปลูกฝังทุกอย่างที่ตนมีตนเป็น ไปยังบุตรหลาน บุตรหลานก็จะรับสิ่งเหล่านั้นไว้อย่างซึมซับ บางทีไม่รู้ด้วยซ้ำไปว่า ปรากฏการณ์ที่เป็นอย่างนั้นมีสาเหตุมาจากอะไรแน่ การผูกข้อมือด้วยสายสิญจน์ ถือว่าเป็นการป้องกันโรคได้ หรือการแห่นางแมวจะทำให้ฝนตก เด็กไม่รู้ว่าอะไรคือเหตุ หรือสิ่งนั้นมันเกี่ยวข้องกับได้อย่างไร เมื่อผู้ใหญ่บอกก็เชื่อ หรือเห็นผู้ใหญ่ปฏิบัติอยู่ตนเป็นเด็กก็ต้องปฏิบัติตาม คล้อยตามยอมรับโดยปริยายทั้ง ๆ ที่ไม่ทราบเหตุผล และการที่ผู้ใหญ่เองก็ไม่ทราบเหตุผลของการกระทำด้วยซ้ำไป ดังนั้นการให้การศึกษาหรือข่าวสารแก่พ่อแม่ผู้ปกครองสูงขึ้นหรือมากขึ้นก็จะลดระดับความเชื่อ ในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลให้น้อยลงได้เช่นกัน

2. เขตที่อยู่อาศัย ความคิดความเชื่อของพ่อแม่ผู้ปกครองและเด็กแต่ละครอบครัวย่อมแตกต่างกัน ทั่วตามสภาวะแวดล้อม เช่นกลุ่มที่อยู่นอกเขตเทศบาลกับที่อยู่ในเขตเทศบาล ผู้ที่อยู่ในเขตเทศบาล ถือว่า เป็นกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาทั้งด้านสถานที่อยู่ การคมนาคม การสื่อสาร มีประชากรอยู่กันหนาแน่นมากกว่านอกเขตเทศบาล นอกเขตเทศบาลถือว่าเป็นกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ น้อยกว่า สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลต่อความคิดความเชื่อของพ่อแม่ผู้ปกครองและเด็กอย่างแน่นอน ดังนั้นผลการวิจัยที่พบว่า เยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่อยู่อาศัยนอกเขตเทศบาลมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่อาศัยในเขตเทศบาลจึงเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้ว

3. อาชีพของพ่อแม่ ผลการวิจัยที่พบว่า เยาวชนที่พ่อแม่มีอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพใช้แรงงาน เช่นรับจ้าง มีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่พ่อแม่มีอาชีพธุรกิจและรับราชการ ผลการวิจัยข้อนี้ค่อนข้างจะสัมพันธ์กับระดับการศึกษาของพ่อแม่ผู้ปกครอง กล่าวคือ พ่อแม่ผู้ปกครองที่มีอาชีพเกษตรกรรมและอาชีพใช้แรงงาน ส่วนมากระดับการศึกษาต่ำ คือ มีการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษา หรือการศึกษามาคับดับ และต่ำกว่าการศึกษามาคับดับ ดังนั้นความเชื่อมั่นในตนเอง ความเชื่อในเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ จะน้อยกว่ากลุ่มผู้มีการศึกษา

สูงกว่า อันได้แก่ พ่อแม่ผู้ปกครองที่รับราชการ หรือทำธุรกิจ นอกจากนั้นอาชีพเกษตรกรรมต้องขึ้นอยู่กับธรรมชาติค่อนข้างมาก โดยเฉพาะเมื่อต้องการน้ำทำการเกษตร มีพิธีกรรมขอน้ำฝนเพื่อคลายฝนตกให้ฝนตก พิธีกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวย่อมถูกถ่ายทอดมาซึ่งบุตรหลานต่อไป จึงเป็นสิ่งที่น่าคิดว่า ในยุคแห่งความเจริญก้าวหน้าเทคโนโลยี ควรจะถ่ายทอดเทคโนโลยีอะไรให้แก่เยาวชนไทยแทนการถ่ายทอดพิธีกรรมเหล่านั้น

4. ลำดับที่เกิดของเยาวชน ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนที่เกิดในลำดับที่หลัง ๆ มีความเชื่อในคติชาวจีนที่ไม่มีเหตุผลมากกว่าเยาวชนที่เกิดในลำดับที่ต้น ๆ ผลการวิจัยข้อนี้อาจอธิบายได้ว่า ผู้ที่เกิดในลำดับที่หลัง ๆ เป็นกลุ่มคนที่อายุน้อยกว่า มีความคิด ประสบการณ์แคบกว่า ผู้ที่เกิดในลำดับที่ต้น ๆ จึงมีความเชื่อในสิ่งต่าง ๆ ตลอดทั้งการยอมรับความเชื่อเหล่านั้นได้ง่ายกว่า

5. ตัวแปรที่สำคัญกับความเชื่อในคติชาวจีนที่ไม่มีเหตุผล ตัวแปรที่สำคัญก็คือ ความมีเหตุผล ความเชื่อมั่นในตนเอง และความคิดสร้างสรรค์ ตัวแปรทั้งสามมีความสัมพันธ์ในทางลบหรือในทางตรงกันข้ามกับความเชื่อในคติชาวจีนที่ไม่มีเหตุผล นั่นคือ ถ้ามีฝ่ายหนึ่งสูงก็จะมียีกฝ่ายหนึ่งต่ำ ดังนั้นในกรณีที่หากต้องการให้มีความเชื่อในคติชาวจีนที่ไม่มีเหตุผลต่ำ ก็ต้องเพิ่มคุณลักษณะด้านความมีเหตุผล ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง และความคิดสร้างสรรค์ให้มากขึ้น คุณลักษณะทั้งสามด้านดังกล่าวนี้ เป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่หลักสูตรการศึกษาแทบทุกหลักสูตรกำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน

คนที่มีความสามารถจัดจำแนกประเภท สามารถอุปมาอุปไมยและสามารถสรุปความ ได้ถูกต้อง ความสามารถดังกล่าวเป็นความสามารถทางสมองส่วนที่เป็นปัญญาหรือความคิด การเรียนวิชาวิทยาศาสตร์จะฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว

ความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นคุณลักษณะด้านจิตใจ ด้านความรู้สึก เป็นสภาวะทางอารมณ์ที่มั่นใจในการแสดงออก หรือการกระทำ คนที่ทำอะไรได้ด้วยตนเองและคิดว่าสิ่งที่ทำนั้นมีความเหมาะสมตามสภาพที่เป็นอยู่ เป็นสิ่งที่ถูกต้องเรียกว่าคนนั้นมีความเชื่อมั่นในตนเอง

ความคิดสร้างสรรค์ เป็นคุณลักษณะด้านสมอง สามารถดัดแปลงสิ่งต่าง ๆ ให้เหมาะสมให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถวางแผนงานเพื่อให้การปฏิบัติบรรลุผล

นักการศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ควรจะได้เตรียมการเพื่อฝึกฝนให้เยาวชนมีคุณลักษณะด้านความมีเหตุผล ความเชื่อมั่นในตนเอง และความคิดสร้างสรรค์

อนึ่ง มีตัวแปรบางตัว ได้แก่ ความรับผิดชอบ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด และ มนุษย์สัมพันธ์ มีความสัมพันธ์ในทางบวก หรือในทางเดียวกันกับความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผล นั่นคือ ถ้ามีฝ่ายหนึ่งสูงก็จะมียกฝ่ายหนึ่งสูงตาม ถ้ามีฝ่ายหนึ่งต่ำก็จะมียกฝ่ายหนึ่งต่ำด้วย ในส่วนนี้อาจอธิบายได้ว่าคนที่มีความรับผิดชอบสูง เป็นคนที่มีจิตสำนึกผูกพันกับเวลา ผูกพันกับหน้าที่การงาน ผูกพันกับบุคคลอื่น เมื่อได้รับการถ่ายทอดสิ่งใด จิตจะผูกพันกับสิ่งนั้น จะเชื่อสิ่งนั้น จะคล้อยตามสิ่งนั้น ในทางตรงกัน ผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด จะมีจิตสำนึกของการปฏิบัติตาม คล้อยตาม และผู้ที่มีมนุษย์สัมพันธ์ดีจะมีจิตผูกพันกับคนอื่น ยอมรับปฏิสัมพันธ์ที่จะเกิดขึ้นระหว่างตนเองกับบุคคลอื่น ดังนั้นผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง ผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด และมีมนุษย์สัมพันธ์สูงจะยอมรับความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลสูงตามไปด้วย

6. ในส่วนของการพยากรณ์ความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลนั้น ได้พบกลุ่มตัวแปรที่ใช้ทำนายได้ทั้งสามระดับชั้น ตัวแปรความมีเหตุผล และความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นตัวแปรร่วมทั้งของชั้นประถมปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ส่วนตัวแปรการอบรมเลี้ยงดู เป็นตัวทำนายเฉพาะในชั้นมัธยมปีที่ 3 และปีที่ 6 การค้นพบตัวแปรที่เป็นตัวพยากรณ์ จะช่วยในการกำหนดวิธีการพัฒนาเยาวชนไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ตรงยิ่งขึ้น

ตอนที่ 3

กลวิธีในการเปลี่ยนความเชื่อ

ข้อค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่ชี้บ่งถึงบุคลิกภาพของเยาวชนไทย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นบุคลิกภาพที่ไม่น่าพึงปรารถนา กล่าวคือ เป็นลักษณะจิตที่หลงมกมายกับสิ่งที่ไร้เหตุผล บุคคลที่มีลักษณะจิตดังกล่าวจะเป็นคนเชื่อได้ง่าย จะถูกชักจูงได้ง่าย เพียงแต่ใครบอกอะไรแปลก ๆ ใหม่ ๆ ให้ฟังก็จะคล้อยตามและยอมรับปฏิบัติ โดยปราศจากเงื่อนไข ถ้าหากลักษณะจิตดังกล่าวมีมากในบุคคลใด บุคคลนั้นจะขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดความมีเหตุผลและขาดความคิดสร้างสรรค์ คุณลักษณะทั้งสามด้านดังกล่าวนี้เป็นคุณลักษณะสำคัญสำหรับคนยุคปัจจุบัน

ผู้ที่ถ่ายทอดความเชื่อในคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผล มีด้วยกันหลายฝ่าย อาทิ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง สื่อมวลชน ตลอดจนปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ในขณะที่เดียวกันเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนก็ได้รับการถ่ายทอดความคิดความเชื่อตามหลักสูตร ให้เป็นผู้ที่มีเหตุผล ให้ความมั่นใจในตนเอง ให้เป็นผู้มีน้ำใจเป็นประชาธิปไตย รักประชาธิปไตย และห่วงแหนประชาธิปไตย การถ่ายทอดความเชื่อฯ จากสถาบันการศึกษากับการถ่ายทอดความเชื่อฯ จากทางบ้านและทางสังคม มีลักษณะที่สวนทางกันหรือกลับกัน การถ่ายทอดความเชื่อจากทางบ้านและทางสังคมจึงเป็นการต้านกระแสการถ่ายทอดที่ดำเนินการโดยสถาบันการศึกษา ดังนั้นผลที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดของสถาบันการศึกษาจึงเกิดขึ้นไม่เต็มที่ หรือเป็นไปอย่างเชื่องช้า

การดำเนินการในขั้นนี้ ได้เชิญผู้รู้ทั้งในด้านการศึกษา ด้านจิตวิทยาสังคม ด้านสังคมวิทยา และจิตวิทยาพัฒนาการ จำนวน 4 คน มาให้ข้อเสนอสรุปผลโดยย่อดังนี้

การเปลี่ยนความเชื่อในคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผล เป็นให้เชื่อน้อยลงหรือไม่เชื่อเลย อาจทำได้โดยวิธีการทดลอง กล่าวคือ

1. กำหนดกลุ่มเป้าหมาย จากการวิจัยพบว่า เยาวชนที่พ่อแม่มีอาชีพเกษตรกรรม หรืออาชีพใช้แรงงาน เป็นกลุ่มที่มีความเชื่อในคตินาบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ อาจใช้กลุ่มเยาวชนดังกล่าวเป็นกลุ่มเป้าหมายก็ได้

2. วิธีดำเนินการ

- 2.1 วัดความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผล เพื่อทราบข้อมูลพื้นฐาน และสภาพปัจจุบัน
- 2.2 สัมภาษณ์ด้วยชุดการสัมภาษณ์ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความมีเหตุผล ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความคิดสร้างสรรค์
- 2.3 สอบวัดความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผล เพื่อทราบความเปลี่ยนแปลง ความเชื่อที่เป็นผลจากการฝึกอบรม
- 2.4 สัมภาษณ์พร้อมเสริมเพื่อให้เห็นความมีเหตุผล มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความคิดสร้างสรรค์ เพิ่มเติม
- 2.5 ทดลองใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์จำลอง
- 2.6 สรุปผลการดำเนินการ
- 2.7 ประสานงานกับพ่อแม่ผู้ปกครอง เพื่อให้พ่อแม่ผู้ปกครองได้ทราบและเข้าใจในสิ่งที่ได้ทำการทดลอง และขอความร่วมมือให้พ่อแม่ผู้ปกครองถ่ายทอดในสิ่งที่มีเหตุผล
- 2.8 ติดตามผลภายหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินการเป็นระยะ ๆ

3. เทคนิคในการฝึกอบรม อาจใช้กระบวนการกลุ่ม การใช้สื่อประสม

ผลจากการดำเนินการดังกล่าวจะทำให้ได้รูปแบบในการพัฒนา หรือกลวิธีในการเปลี่ยนความเชื่อของเยาวชนรุ่นต่อไป

ขอ เสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

1.1 ควรให้การศึกษาค้นคว้าแก่เยาวชนสูงขึ้นกว่าในปัจจุบัน เพราะจากผลการวิจัยที่ให้ข้อสังเกตว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีความเชื่อในคติชาวบ้านที่ไม่มีเหตุผลน้อยกว่าผู้ที่มีการศึกษาดำเนินการสนับสนุนและกระตุ้นให้เยาวชนที่ไม่ต้องการศึกษาต่อให้ได้ศึกษาต่อในชั้นสูงขึ้น คือ จากประถมปีที่ 6 ศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต่อไป และเป็นที่ยืนยันว่า คณะรัฐมนตรีมีมติให้ขยายการศึกษาค้นคว้าจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ภายในปี พ.ศ. 2538 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2533)

1.2 เยาวชนที่อยู่อาศัยนอกเขตเทศบาล มีความเชื่อในเคตชีวบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่า เยาวชนที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาล ผลที่พบชี้ให้เห็นว่าถิ่นที่อยู่อาศัยในชนบทห่างไกลจากตัวเมือง เป็นตัวแปรสำคัญตัวหนึ่งที่ส่งผลต่อความเชื่อในเคตชีวบ้านที่ไม่มีเหตุผล ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าสภาพชนบทของไทยเมื่อเปรียบเทียบกับสภาพในเมืองแล้ว เป็นสภาพที่ขาดแคลน ด้วยโอกาสขาดข้อมูลข่าวสาร สภาวะดังกล่าวนี้ทำให้เยาวชนมีโลกทัศน์ในวงจำกัด ขาดความกล้าที่จะแสดงออก ไม่มั่นใจในตนเอง ขาดการใช้วิจารณญาณที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นผลให้เป็นคนเชื่อง่าย และเชื่อมง่าย ดังนั้นจำเป็นต้องเร่งรีบพัฒนาชนบทให้มีสภาพความจริงเทียบเท่าในเมือง

1.3 เยาวชนที่พ่อแม่มีอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้าง มีความเชื่อในเคตชีวบ้านที่ไม่มีเหตุผลมากกว่า เยาวชนที่พ่อแม่มีอาชีพเป็นข้าราชการ ธุรกิจ และอื่น ๆ ในประเด็นนี้ อาจกล่าวได้ว่า เกษตรกรและผู้รับจ้างส่วนมากจะมีการศึกษาดำ การประกอบอาชีพเกษตรกรรมส่วนใหญ่ ต้องพึ่งธรรมชาติ ได้แก่ อาศัยน้ำฝน ถ้าหากฝนไม่ตก ก็จะทำพิธีขอฝนจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะดลบันดาลให้ได้ พ่อแม่ที่มีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็จะถ่ายทอดความเชื่อของตนไปยังบุตรหลาน ซึ่งแตกต่างจากพ่อแม่ที่รับราชการและทำธุรกิจ พ่อแม่ดังกล่าวนี้ส่วนมากจะมีการศึกษาสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ สภาพทางเศรษฐกิจก็ดีกว่าการทำเกษตรกรรมและรับจ้าง จึงเป็นกลุ่มคนที่โลกทัศน์กว้างไกล ทนต่อวิทยาการใหม่ ๆ การจะเชื่อสิ่งใด ๆ จะอาศัยหลักเหตุผล ดังนั้นบุตรหลานของกลุ่มข้าราชการกับของธุรกิจ จะมีความเชื่อในเคตชีวบ้านที่ไม่มีเหตุผลน้อยกว่าบุตรหลานของกลุ่มเกษตรกรและรับจ้าง ดังนั้น ในการพัฒนาจำเป็นต้องเพิ่มระดับการศึกษา และความรู้ข่าวสารด้านวิทยาศาสตร์แก่กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มรับจ้างให้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อเนื่อง

แนวทางในการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาความเชื่อ อาจทำได้โดยตรงโดยวิธีการทดลอง มีขั้นตอนดังนี้

1. กักตุนเด็กกลุ่มเป้าหมาย อาจเป็นกลุ่มเยาวชนที่เรียนชั้นใดชั้นหนึ่ง (ป.6, ม.3, ม.6) หรือหลายชั้นเรียนก็ได้

2. ทดสอบความเชื่อในเคตชีวบ้านที่ไม่มีเหตุผล

3. ให้การฝึกอบรม โดยให้ชุดการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นเป็นการเฉพาะ

4. ทดสอบความเชื่อในเคตชีวบ้านที่ไม่มีเหตุผลภายหลังการฝึกอบรม

5. ฝึกอบรมเพิ่มเติม หรือซ่อมเสริม

6. ทดสอบและเปรียบเทียบผลกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

7. ติดตามผลเป็นระยะ ๆ

อนึ่ง การฝึกอบรมนี้อาจทดลองทำกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง กลุ่มอาชีพเกษตรกร และ
รับจ้าง ด้วยก็ได้ เพื่อจะได้ลือทธิผลในการถ่ายทอดความเชื่อที่ไม่มีเหตุผลไปยังบุตรหลานให้
น้อยลง

บรรณานุกรม

- กมล สุดประเสริฐ เทคนิคการวิจัย ไทยวัฒนาพานิช 2516
- กมลรัตน์ หล้ารุ่งษ์ จิตวิทยาสังคม กรุงเทพฯ ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527
- การประถมศึกษาแห่งชาติ, คณะกรรมการ. โครงการนำร่องขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี (9 ปี). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ 2533 อัดสำเนา
- จารุวรรณ ธรรมวัตร คติชาวบ้าน ภาควิชาภาษาไทยและภาคตะวันออก มหาสารคาม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม 2530
- ดิลก ดิลกานนท์ "การฝึกทักษะการคิดเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์" ปฏิญานิพนธ์ การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พ.ศ. 2534
- นิยม คำนวมุสิก "ลัทธิความเชื่อถือบางอย่าง" อิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการของเด็ก : รายงานการวิจัยฉบับที่ 12 ของสถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก คุรุสภา กรุงเทพฯ 2512
- บุบผา ทวีสุข คติชาวบ้าน มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2520
- บัญญัติเทมณี สุขของมนุษย์ กรุงเทพฯ มันทดาวสาส์น 2518
- ประกอบ ตั้งคำ "ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางวิทยาศาสตร์ กับความเชื่อถือโชคลางของนิสิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2511" วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย 2512
- ประสัท อิศรปริดาและคณะ "ความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของชาวอีสาน" เอกสารการวิจัยฉบับที่ 6 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม 2518
- เพ็ญศรี ติก และคนอื่น ๆ วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ กรุงเทพฯ โครงการไทยศึกษา ฝ่ายวิชาการ โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2528
- ไพฑูริย์ เครือแก้ว ลักษณะสังคมไทย เลียงเชียงจงเจริญ 2513
- ภิญโญ จิตต์ธรรม "ความเชื่อ" วารสารรามคำแหง ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 : 54-72 กรกฎาคม 2518

มนตรี อนันต์รักษ์ "ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติแบบควบคุมจากภายใน-ภายนอกตน ทัศนคติทาง
วิทยาศาสตร์ และความเชื่อโชคลางในกลุ่มผู้มออาชีพรู" ปริญญาทิพนธ์มหาบัณฑิต
วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร 2517

ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรม กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ 2525

สัมพันธ์ บุญเกิด "ความเชื่อเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก
ก่อนวัยเรียนในจังหวัดภาคเหนือ" ปริญญาทิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2522

สุเทพ สุนทรเกษม "โครงสร้างสังคมของหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" สังคมวิทยาของ
หมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย
กรุงเทพฯ 2511

สุโท เจริญสุข จิตวิทยาวัยรุ่น โอเดียนสโตร์ 2520

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ คติชาวบ้านบักซ์ใต้ ก้าวหน้า 2512

Ferguson, George A. Statistical Analysis in Psychology and Education.
Tokyo, Kosaido Printing Co., Ltd. 1981

Fishbein, Martin and Ajzen, Icek. Attitude, Intention and Behavior :
An Introduction to Theory and Research. Mass., Addison-Wesley,
1975

Kiesler Charles A. Attitude Change : A Critical Analysis of Theoretical
Approaches, N.Y., Wiley, 1969

Scheibe, Karl E. Beliefs and Values USA., Rinehart and Winston Inc., 1970.

Textor, Robert B. Manual For The Rural Community Worker in Thailand
Bangkok Dept. of Health, 1958.

ตอนที่ 2 คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ ต้องการทราบแนวปฏิบัติหรือคําพูดของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่มีต่อลูกหลาน ให้ท่านนึกถึงว่า ในแต่ละข้อนั้น พ่อแม่หรือผู้ปกครองได้ปฏิบัติหรือพูดอย่างไรบ่อย ๆ หรือมาก เมื่อนึกได้แล้ว ให้ระบายตอบในกระดาษคำตอบเพียงข้อละ 1 คำตอบ

เรื่องเกี่ยวกับตัวนักเรียน	ลักษณะที่พ่อแม่ปฏิบัติ หรือพูด
10. เมื่อท่านทําคิด	(1) ลงโทษ คุด่า หรือตักทมิทันที (2) ชี้แจงความผิดแล้วลงโทษ (3) ไม่ลงโทษ หรือพูดอะไรแม้แต่น้อย
11. การแต่งกาย	(1) พ่อแม่เป็นผู้กำหนดในการซื้อเครื่องแต่งกาย (2) ให้เลือกแต่งได้ตามที่ท่านต้องการ (3) ไม่ได้สนใจเรื่องการแต่งกาย
12. พ่อแม่ชอบใช้คำพูดแบบใดมากที่สุด	(1) ท้าอย่างนั้ชึ (2) ท้าอย่างนั้ดใหม่ (3) ก็แล้วแต่ ไม่ต้องมาถาม
13. เมื่อท่านกลับบ้านไม่ตรงเวลา	(1) แย่มาก คราวหน้าอย่าให้เป็นอย่างนั้นะ (2) เหตุใดจึงกลับบ้านผิดเวลา (3) ไม่ตักทมิ หรือพูดอะไรแม้แต่น้อย
14. เมื่อท่านเสนอความคิดเห็นอย่างหนึ่งอย่างใด	(1) แกย้งเด็กไป ไม่ต้องเสนอ (2) โทษว่ามาชึ แกก็มีความคิดดีเหมือนกันนี้ (3) ไม่พูด ไม่ค่อยสนใจ
15. เมื่อท่านขอเงินใช้	(1) ให้น้อยกว่าที่ขอ แม้ว่าได้แจ้งความจํานงแล้ว (2) ให้เท่าที่ขอ แต่ต้องบอกเหตุผล (3) ให้มากกว่าที่ขอ ไม่ต้องบอกเหตุผล

เรื่องเกี่ยวกับตัวนักเรียน	ลักษณะที่พ่อแม่ปฏิบัติ หรือพูด
16. เมื่อแจ้งผลการเรียนให้ทราบ	(1) ยังไม่ดี ควรต้องขยันมากกว่านี้ (2) ดีแล้ว คราวต่อไปให้ดียิ่งขึ้น (3) ไม่พูด ไม่ค่อยสนใจ
17. เมื่อท่านทะเลาะกับเพื่อน ๆ หรือกับพี่น้อง	(1) เข้าข้างท่าน (2) เข้าข้างเพื่อน ๆ หรือพี่น้อง (3) สอบถามสาเหตุ และดูผู้ผิด
18. เมื่อท่านมีการบ้าน	(1) คอยเฝ้า ดูแล กลัวจะทำไม่เสร็จ (2) ไม่ถาม จะทำก็ได้ ไม่ทำก็ได้ (3) ถาม ถ้าติดขัดจะช่วยเหลือไม่วิธีใดก็วิธีหนึ่ง
19. เมื่อโรงเรียนมีกิจกรรม และเชิญพ่อแม่ หรือผู้ปกครองไปร่วม	(1) ไปทุกครั้งที่ถูกเชิญมา (2) ไม่ค่อยไป อ้างว่าไม่ค่อยว่าง (3) อ้างว่าจะไป แต่แล้วก็ไม่ไป
20. เมื่อมีสิ่งของแบ่งปันกันระหว่างพี่น้อง ท่านได้รับอย่างไร	(1) ได้น้อยกว่าคนอื่นเสมอ (2) ได้เท่าคนอื่น ๆ (3) ได้มากกว่าคนอื่น ๆ เสมอ

ตอนที่ 3 คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาข้อความที่กำหนดให้ว่า ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็น ความรู้สึก หรือการปฏิบัติของท่านมากที่สุดในระดับใด

- คือ ตรงมากที่สุด (100%) ให้ระบายนับ 5
 ตรงมาก (80%) ให้ระบายนับ 4
 ตรงพอสมควร (60%) ให้ระบายนับ 3
 ตรงค่อนข้างน้อย (40%) ให้ระบายนับ 2
 ตรงน้อยมากหรือไม่ตรงเลย (20%) ให้ระบายนับ 1

ข้อความ	ระดับความตรง				
	1	2	3	4	5
21. ถ้ารับปากว่าจะทำอะไรให้ใครแล้ว ต้องทำให้เสร็จเรียบร้อย					
22. ข้าพเจ้ายอมให้เพื่อนตำหนิ ถ้าหากผิดสัญญา และไม่โกรธ					
23. เมื่อยืมหนังสือมาอ่าน จะส่งคืนตามกำหนดที่ได้รับปากไว้					
24. ข้าพเจ้ายินดีทำตามคำแนะนำของผู้อื่นอย่างเต็มใจ ถ้าคำแนะนำนั้นมีเหตุผล					
25. ข้าพเจ้ามักกลับบ้านตรงตามเวลา					
26. เมื่อเห็นเพื่อนทำผิดระเบียบรู้สึกไม่สบายใจ					
27. เมื่อตนเองเข้าห้องเรียนช้ากว่าอาจารย์ รู้สึกว่าเป็นการไม่เหมาะสม					
28. ข้าพเจ้าทำการบ้านเสร็จทันเวลาเสมอ แม้อาจารย์จะยังไม่ตรวจของเก่า					
29. ถ้าพบบทเรียนยาก จะอ่านทบทวนและศึกษาจนเข้าใจ					
30. ถ้าตอบข้อสอบไม่ได้ หลังสอบเสร็จจะเปิดหนังสือดูคำตอบ					
31. ถ้าเห็นไฟฟ้าหรือก๊อกน้ำถูกเปิดทิ้งไว้ ข้าพเจ้าจะปิด					

ตอนที่ 4 ข้อ 32 - 50 คำที่แรงเหมือนตอนที่ 3

ข้อความ	ระดับความตรง				
	1	2	3	4	5
32. เมื่อเห็นสิ่งของวางเกะเกะ รู้สึกรำคาญ จะเก็บให้เรียบร้อย					
33. เมื่ออาจารย์มอบหมายงานให้ทำ จะทำเมื่อใกล้กำหนดส่ง					
34. บางทีตั้งใจจะทำการบ้าน พอจะเอาเข้าจริงผลัดไปก่อน					
35. ทิ้งที่รู้ว่า ควรดูหนังสือสอบแต่เนิ่น ๆ แต่ก็เลื่อนไปดูตอนใกล้สอบ					
36. ขณะทำโจทย์เลข ถ้าอาจารย์ยื่นดู รู้สึกประหม่า					
37. ถ้าต้องตัดสินใจทำอะไรด้วยตนเอง รู้สึกลำบากใจ					
38. ข้าพเจ้าสามารถทำงานได้อย่างมั่นใจ ถ้ามีเพื่อนอยู่ด้วย					
39. ถ้าจะให้พูดแสดงความคิดเห็น ขอเลือกเป็นเขียนแทนพูด					
40. มีบทเรียนบางบทที่ไม่เข้าใจ แต่ไม่กล้าถามอาจารย์ในห้อง					
41. มุ่งงานบางอย่างที่ทำได้ไปแล้ว ก็ยังรู้สึกว่าผิดอยู่					
42. เวลาอาจารย์ให้ออกไปพูดหน้าชั้น รู้สึกประหม่า					
43. ข้าพเจ้าเป็นคนที่ไม่สนใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ไม่นาน					
44. ถ้าต้องไปสถานที่ที่ไม่คุ้นเคย รู้สึกกังวล					
45. เมื่อเพื่อน ๆ ให้คำแนะนำ ข้าพเจ้าจะเปลี่ยนความคิดเดิม และทำตาม					
46. ถ้าต้องสวมเสื้อหรือแต่งกายไม่เหมือนเพื่อน ๆ รู้สึกไม่สบายใจ					
47. เมื่อถูกชมต่อหน้าคนมาก ๆ รู้สึกอาย					
48. เมื่อคุยกับคนที่ไม่คุ้นเคย รู้สึกว่า วางตัวยากพอสมควร					
49. เวลาคุยกับผู้ใหญ่ นึกคำพูดไม่ค่อยจะออก					
50. ถ้ามีคนจ้องมอง ขณะทำงาน รู้สึกรำคาญ					

ตอนที่ 5 ข้อ 51 - 80 เป็นข้อความเกี่ยวกับความเชื่อตามคติชาวบ้าน ให้ท่านพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่า ท่านเชื่อตามคติเหล่านั้น มากน้อย เพียงไร กล่าวคือ

1. ถ้าท่านเชื่อว่าเป็นเช่นนั้นจริง ๆ หรือ เชื่อ 100 %	ให้คำตอบ 5
2. ถ้าท่านเชื่อว่าเป็นเช่นนั้นค่อนข้างจริง หรือ เชื่อ 80 %	ให้คำตอบ 4
3. ถ้าท่านเชื่อว่าจะคงเป็นเช่นนั้นมั่ง หรือ เชื่อ 60 %	ให้คำตอบ 3
4. ถ้าท่านไม่ค่อยเชื่อว่าจะเป็นอย่างนั้น หรือ เชื่อเพียง 40 %	ให้คำตอบ 2
5. ถ้าท่านไม่เชื่อเลย หรือเชื่อเพียง 20 %	ให้คำตอบ 1

สำหรับในช่อง เหตุผลที่เชื่อ ให้เขียนตัวเลขข้อคำตอบในแบบสอบถามฉบับนี้ คือ

1. พ่อแม่บอก	3. เคยพบเห็นด้วยตนเอง
2. พระเป็นผู้บอก	4. ทำตามผู้อื่น
5. อื่น ๆ (ระบุ)	

ข้อความ	ระดับความเชื่อ					เหตุผลที่เชื่อ
	1 20%	2 40%	3 60%	4 80%	5 100%	
51. เมื่อนั่งข้าว หนึ่งร้องเสียงดังแสดงว่าจะมีเหตุร้าย						
52. ถ้ามีสัตว์ป่าเข้ามาในหมู่บ้านห้ามฆ่ากิน เนื่องจากมักมาบอกเหตุร้าย						
53. คนตายนอกหมู่บ้าน ห้ามนำเข้ามาในหมู่บ้าน จะทำให้เกิดโชคร้าย						
54. แมลงวันวางไข่ข้าวใส่อาหาร เป็นลางบอกเหตุร้าย						
55. ลูกไก่ครอกเดียวกันตีกัน แสดงว่าญาติจะมาเยี่ยม						

ข้อความ	ระดับความเชื่อ					เหตุผลที่เชื่อ
	1 20%	2 40%	3 60%	4 80%	5 100%	
56. การปลูกไม้ผล จะมีลูกหรือไม่ขึ้นอยู่กับนิสัย ของคนปลูก						
57. ล่าสัตว์ป่าได้ให้ขานหละนอกหมู่บ้าน มีฉะนั้น จะเกิดเหตุร้าย						
58. เวลาหามศพไปเผา เกิดไม้คานหามหัก ต้อง ค้ำศพไว้อีก 1 คืน จึงจะเผาได้ มีฉะนั้น จะโชคร้าย						
59. ห้ามเผาศพในวันอังคาร จะทำให้ล้มป่วยได้						
60. คนแก่ใกล้ตาย หากทำโลงศพไว้ล่วงหน้า จะทำให้ไม่ตาย						
61. ขณะที่อยู่จากบ้าน ถ้าหากจิ้งจกตกลงมาตรงหน้า แสดงถึงจะเกิดกลางร้าย						
62. ชีวิตคนจะเจริญรุ่งเรืองหรือไม่อยู่ที่วาสนา						
63. คนที่ตายไปแล้ว 7 วัน วิญญาณจะกลับมา เยี่ยมบ้าน						
64. หินของปู่ย่าควรถูกเก็บไว้ ถือว่าเป็นศิริมงคล						
65. การแห่นางแมวจะทำให้ฝนตก						
66. เมื่อเอาศพลงจากบ้านแล้ว จะต้องกลับบันได และคว่ำไถ่งน้ำ เพื่อมิให้ผีกลับมาบ้านถูก						
67. ถ้ามีหญิงมีครรภ์อยู่ในบ้าน ห้ามสร้างบ้านใหม่ หรือทำพิธีต่างๆ ในบ้านจะทำให้เด็กในครรภ์ พิการ						

ข้อความ	ระดับความเชื่อ					เหตุผลที่เชื่อ
	1 20%	2 40%	3 60%	4 80%	5 100%	
68. ลูกสาวหรือลูกชายในครอบครัวใดแต่งงาน พร้อมกันในปีเดียวกัน จะมีการตายหรือหย่าร้าง						
69. ผู้หญิงเพิ่งคลอดลูก ให้กินข้าวกับเกลือและช่า นอกนั้น ห้ามกิน						
70. การผูกข้อมือด้วยสายสิญจน์ เป็นการป้องกัน โรคได้						
71. เมื่อเจ็บไข้ ต้องไปรดน้ำมนต์จึงจะหาย						
72. การขโมยของวัด ไบกิน เกิดชาติหน้าจะเป็นเปรต						
73. คนที่มีขงขลังหรือมีคาถา จะไม่กินผักแพง น้ำเต้า เพราะจะทำให้คาถาเสื่อม						
74. ขณะที่หว่านกล้า ห้ามจี้ข้าวกิน จะทำให้กล้า ไม่เจริญ						
75. ห้ามยืมเมื่อปลูกข้าวโพด จะทำให้ข้าวโพดไม่งาม และเมล็ดห่าง						
76. เวลาบูกินเดือน ให้เคาะต้นไม้จะทำให้ผลตก						
77. คนใจร้อนปลูกพริก พริกจะเผ็ดกว่าคนใจเย็น						
78. หากมองผลผักเขียว ฟักทอง หรือแตง ที่ต้น ^{ปลูก} ห้ามช้ำ จะทำให้ผลเน่า						
79. ผันว่า พันหัก แสดงว่าญาติพี่น้องเจ็บป่วย						
80. ผันว่าได้แหวนหรือสร้อย จะได้ลูก						